

Ishaja vseh dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori: 2637 E. Lawrence av.
Office of publication: 2637 E. Lawrence av.
Telephone: Lawrence 4635.

LETO—YEAR XV. Cena lista je \$2.00. Chicago, Ill., sredo, 2. avgusta (Aug. 2) 1922. Subscription \$5.00 Yearly. STEV.—NUMBER 179.

OPERATORJI SO PRIČE-LI PRIZNAVATI PORAZ.

Kralji premoga so v strahu, da bodo morali sprejeti pogoje rudarjev. Lewis je pridobil skupino operatorjev v v centralnih distriktih za skupno konferenco, ki se odpre čez teden. Lastniki rudnikov priznavajo, da se je stališče stavkarjev izboljšalo in da Hardingova taktika "kopanja premoga v senci bajonetov" ni povečala produkcije. Kriza radi pomanjkanja premoga je vedno večja. Illinoiski operatorji so izgubili zadnje upanje.

LEWIS SKLICAL KONFERENCO.

Philadelphia, Pa., 1. avg.—John L. Lewis je danes povabil operatorje na centralnem konferenčnem polju mehkega premoga na skupno konferenco, ki se odpre 7. avgusta v Clevelandu, O. Obenem je Lewis poslal generalni mesdni odbor rudarske organizacije, da naj pride istočasno v Cleveland.

RUDARJI V ANGLIJI PREPREDUJEJO IZVOZ PREMOMA.

Cardiff, Wales, Anglija, 1. avg.—Izvršni odbor Federacije rudarjev v South Walesu je sprejel resolucijo za preprečenje uvoza premoga v Ameriko za časa stavke ameriških rudarjev.

Indianapolis, Ind. — Nekateri operatorji so pričeli polagoma priznavati, da se bodo morali podati organiziranim rudarjem in sprejeti njihove pogoje.

Predsedniki večjih premogovnih družb v Illinoisu in Indiana sicer še vztrajajo, da ne sme biti štiridržavne konference in da morajo biti bodoče medzne pogodbe sprejete in podpisane po distriktih, to je vsaka država ali par držav zase, ampak znamenja zadnjih dni so pričela kazati, da tudi najtrdovratnejši lastniki rogov že obupavajo nad svojim stališčem.

Znamenja so sledeča:

1. Lewis, predsednik unije rudarjev je trikrat v zadnjih petih dneh izjavil, da je skupna konferenca med rudarji in operatorji s centralnega konferenčnega polja mehkega premoga (Illinois, Indiana, Ohio in zapadna Pennsylvanija) vprašanje nekaj dni. Splošno mnenje je, da Lewis ne bi bil pripravljen na skupno konferenco. Nasprotni operatorji se tolažijo, da ta skupina še ne predstavlja večine v tonaži premoga, toda Lewis je na delu za pridobitev večine.

3. Med operatorji in centralnim polju se vrše te dni nebrojni tajni sestanki. Baroni premoga so v konfuziji vlad Lewisovih izjav o bližnji konferenci in sumničje drug drugega. Operatorji so v strahu, da jih bo Lewis izmaneviral in presenetil s konferenco; ako se bodo nekateri, bodisi manjšina ali večina, protivili konferenci, tedaj jih rudarji lahko pokažejo javnosti, da so ohi (operatorji) tisti, ki nočejo miru.

4. Operatorji priznavajo, dašavno se ne vsi, da je taktika zvezne administracije počela stališče rudarjev. Dva tedna sta pretekla, odkar je Harding poslal operatorje iz Washingtona domov z ukazom, da naj obnove obrat, toda v tem času se ni produkcija premoga prava nič povečala. Po sprejema tendence produkcije v nemških premogovnikih se vedno zmanjša tri in pol miliona ton, medtem ko Amerika rabi tedensko osem milijonov ton. Gospodarska kriza vlad pomanjkanja kupa je torej prišla nekaj tednov prej, predno so rudarji sami pričakovali.

5. Kriza radi pomanjkanja kupa je vedno večja. Severnozapadne države, ki bi morale ta mese imeti vso zimsko zalogo na mestu, nimajo še nič premoga. Pritisk od vseh strani za kurivo (Dalje na 2. strani.)

"TRI OŠTRINE RUDARJEV JE TREBA POBITI," PRAVI STOPROCENTNEZ.

San Francisco, Calif. (Federated Press). — D. D. Campin, tukajšnji trgovec z zemljišči in stoprocentni patriot, je rekel v intervjuju s časnikarskim poročevalcem: "Rudnike je treba odpreti za vsako ceno in če bodo stavkujoči rudarji ovirali delo, jih je treba tri četrtine pobiti za zgled drugim stavkarjem." — Campin ni specifičiral, da morajo biti rudarji ubiti točno ob solnčnem vzhodu, niti ni rekel, da pojde on potem kopat premogi!

STAVKA JE BUMERANG ZA ŽELEZNIŠKE MAGNATE.

PROVOČIRALI SO STAVKO, DA UNIOJLO ORGANIZACIJE ŽELEZNIČARJEV.

Njih namen je popolnoma spodletel.

Washington, D. C. (Federated Press). — Stavkujoči železniški delavci se vrnejo zmagovalci v teku enega tedna na delo, ako se oni peščici železniških ravnateljev, ki so skrajno trmoglavni, ne posreči zavleči stavke še za nekaj časa in tako kljubovati večini železniških ravnateljev, katere je za Hardingovo predlogo. Tako je bilo mnenje delavskih voditeljev, ko so se odpeljali na konferenco v Chicago, ki je pričela včeraj.

Stavka je bila provocirana po mali skupini newyorških bankirjev, ki bi radi zdrobili organizacijo železničarjev in rudarjev. Te skupini je bilo veliko lažje na tem, da porazijo železničarje in rudarje, kajti če se železničarji in rudarji vrnejo poraženi na delo, bo lahko planiti tudi na druge delavske organizacije. V stavki železničarjev in rudarjev ni šlo samo za interese železničarjev in rudarjev, ampak na tehnični so interesi vseh delavcev.

Mala skupina bankirjev se prav dobro zaveda, ako pridejo rudarji in železničarji zmagovalci iz tega boja, da je njih prestiž šel po vodi in da bo ta zmaga navdušila vse delavstvo. Iz tega boja se bo delavstvo učilo, ako je dobro organizirano in solidarno, da zanesljivo zmaga.

Rudarji v resnici še zastavljali niso, ampak bili so izprti. Premogovniški podjetniki niso hoteli poslati svojih zastopnikov s skupnemu posvetoivanju, da se izdela nova pogodba. Ampak rekli so rudarjem, da lahko delajo, ako hočejo, toda brez pogodbe. To je navaden izpor.

Železničarji niso bili izprti na ta način, ampak z zvišanimi potezami so jih spravili v tak položaj, da zastavljajo, ali pa delajo zastonj kljub temu, da živimo v času neznozne dragine.

Železniških ravnateljev in predsednikov je 148, ki zborujejo ob takih časih kot enota, ko prihaja redna vprašanja na dnevni red. Pred dvema letoma se je vršilo zadnje veliko zborovanje železniških ravnateljev in predsednikov in zaključki večine so bili taki, da je vsakdo pričakoval, da bo mir v železniški industriji. Le majhna skupina, katero je vodil Atterbury, podpredsednik pennsylvanske železniške družbe in ki v družbi z Alfred Smithom od New York Central železnice kontrolira 16 od 61 glasov, je priporočala smernico, ki je vodila do obrambne stavke železničarjev.

V dveh preteklih letih si je pa manjšina popolnoma prilastila vodstvo med železniškimi ravnatelji. Nastopala je po svoje in se ni brigala za nasvete drugih železniških ravnateljev, ki so svarili pred taktiki, katere mora napoved voditi do stavke. Manjšina se ni ozirala na te nasvete, ampak šla je svojo pot dalje, dokler skuhala kašo, v kateri je zdaj sama obtičala.

Tajfun v Koreji.

Tokio, 1. avg.—Tajfun je razsajal tri dni v južnozgodnem delu Koreje. Na tisoče hiš in drugih poslopij je uničenih in življenske izgube so velike.

STRAJK CESTNOŽELEZNIŠKIH NAMEŠČENCEV V CHICAGU.

18.000 sprevednikov, motornikov in drugih delavcev je zastavkalo v torek jutraj kot je bilo napovedano.

DRUŽBA BO POSKUŠALA OBKROŽEVATI S STAVKOKAZI?

Chicago, Ill.—Chicago hodi peš! Stavka nameščencev cestne in nadeestne železnice je v polnem zamahu od torka jutraj. Nekaj nad 18.000 delavcev je zastavkalo in cestnoželezniški promet kakor tudi na "elevated" popolnoma počiva v trimilijonem mestu. Družba se ni hotela podati, nameščenci pa tudi nočejo sprejeti znižanja mezd za 15 centov na uro. Tako je moralo priti do krize, katero je napovedal Henry A. Blair, predsednik cestnoželezniške družbe Chicago Surface Lines, rekoč: "Ako nočejo nameščenci sprejeti, kar jim dajemo, bomo zaprli kare v remise in obkroževati naj boji!" — Ampak Blair ne hoji. On ima krasen avtomobil—in kaj ga briga!

Nameščenci so imeli ahod v ponedeljek zvečer in soglasno zaključili, da je bilo dovolj pogajanj; sklenili so, da zastavkajo takoj. Ob štiri jutraj so šle zadnje kare v remise in potem je zavladala nenavadna tišina na ulicah in dvignjenih tirih, edino avtomobili so brneli.

Stototisoč, ki se morajo voziti dnevno na delo in z dela, si pomagajo kakor si morejo. Kdor ima avtomobil, motorkelaj ali bledel, je dober. Ulični vogali so polni motornih "trukov", ki čakajo na pasante. Lastniki "trukov" pa zahtevajo nevarne cene: 25 centov in še več. Zmahnjava je velika in mnoge nesreče na ulicah so neizogibne.

Mestna uprava je organizirala provizoričen promet s avtobusi, ki pa ne dosežejo vseh delov mesta. Iz vseh krajev okolice so prideli lastniki "trukov" in avtobusov v mesto, da zaslužijo kak cent s svojimi "šajrgami". Župan Thompson je na delu, da se izpravi spor in konča stavka. Šef policije je mobiliziral 6000 policajev za "stavkovno službo," da bodo pazili na red na cestah in čuvali lastnino družbe.

Kako dolgo bo trajala stavka, se ne more reči. Zadnja stavka leta 1919 je trajala osem dni, pred zadnja pa samo dva dni. Nekaj se čuje, da bodo cestnoželezniški magistrali poskušali obratovati kare s stavkocazi. "Chicago Herald-Examiner" poroča, da skebi še dohajajo od zadnje nedelje in da jih bo družba najela 50.000. Zloglasna trdika za razbijanje stavk Bergoff Brothers & Waddell v New Yorku je baje prevzela nalogo, da zdrobi strajk in uniči unijo nameščencev. Skebi bodo imeli po pet dolarjev na dan in obdržali bodo vozilno, kar je dober.

Ako res misli Blair na kaj takega, se bo opek. Občinstvo, ki se stoji večinoma iz delavstva, se ne bo vozilo na karab, katere bi operirali nezmožni skebje in jih zavozili a tira ali pa v železne drogeve ob cestah. Prvi dan stavke je potekel mirno.

Slovenec, ki ima avtomobile, so na cestah in vozijo pasante. Na vogalu Ridgeway in Rosec ulice se je pripetila prva nezgoda. Dva avtomobila, nabasana s pasanti, sta trčila in pet oseb je bilo ranjenih.

Proti večeru prvega dne stavke se je raznesla vest, da bo cestnoželezniška družba vodila boj "do skrajnega konca". To pomeni, da bo družba mogoče res poslala kare s stavkocazi na ulice. Izguba družbe na vozilni znaša dnevno \$125,000.

DELAVCI NA POŠTI BODO DELEŽNI POKOJNINE.

Washington, D. C. — Glavni podpostar Bartlett izjavlja, da bodo neklasificirani delavci na pošti tudi deležni pokojninskega zakona.

STAVKUJOČI RUDARJI SO DOBILI PRVI PRISPEVEK IZ GARLANDOVEGA SKLADA.

New York, N. Y. — (Feder. Press). — Na prvi seji odbora ravnateljev Garlandovega sklada je bilo sklenjeno, da prvi prispevek iz sklada v vsoti \$2000 dobe stradalajoči stavkujoči rudarji v zapadni Pennsylvaniji. Garland je bil tudi navzoč. — Garland, mid idealist iz Massachusettsa, je podedoval po svojem očetu milijon dolarjev. Dvestotisoč dolarjev si je pridržal, ostalih osemstotisoč je pa namenil za "izboljšanje človeške družbe". V ta namen je organiziral odbor, ki bo imel sklad v oskrbi. Naenkrat ostane glavniica nedotaknjena; izplačevali se bodo samo dohodki od kapitala. Garland je obljubil, da bodo iz njegovega sklada podpirani časopisi in knjige te organizacije, ki se bojujejo za nove ideje.

EVROPA SE POGREZA V EKONOMSKEM MOČVIRJU.

Denarna valuta v Avstriji in Nemčiji neprestano pada; Anglija je v strahu.

NOVE KONFERENCE O ODŠKODNINI.

London, 1. avg.—Nemška marka je zopet padla na več ko 700 za dolar ali 3200 za sterlingski funt. Oficijelna Anglija je valed tega zelo alarmirana, boječa se bankrota Nemčije. Lloyd George je včeraj pristal na konferenco s Poincarejem ki se vrši v Londonu 7. avgusta. Poslal je kratko noto v Pariz s sugestijo, da se na konferenci razpravlja le o nemški odškodnini in vsa druga vprašanja—grško-turške homatije, Tangier, Rusija itd.—naj čakajo seje vzhovnega sveta, ki se najbrž vrši v septembru.

Italija in Belgija sta tudi povabjeni, da pošljeta delegate v London za prihodnji ponedeljek. Italija še nima vlade, torej se ne bo mogla udeležiti, razen če do tega časa ne reši svoje kabinetne krize.

Dunaj, 1. avg. — S padanjem nemške marke lese tudi avstrijska krona še vedno navzdol; zdaj jih je več ko 40.000 za ameriški dolar. Paralelno s padanjem valute rastejo cene. Hlebec kruha stane danes 2800 do 3000 kron in jutri se zopet podraži.

Skupina občinskih svetovalecev iz Chigaga, ki je dospela iz Prage na Dunaj na svojem potovanju po Evropi v svrhu, da prouči sisteme centralnih železnice, medse krono od sebe kakor pesek. Vsi čikaški svetovaleci so milijonarji v avstrijskih kronah—dokler so na Dunaju.

Španski kralj sakrivil katastrofo v Maroku.

Paris, 1. avg. — V Madridu se vrši zanimiva sodna razprava pred najvišjim sodiščem glede poraza španske armade pred Melillo v Maroku v juliju 1921. Sodišče ima nalogo dognati, kdo je kriv poraza in izreči kazni. Španski poročevalec Juan Crisostomo piše v pariški "L'Humanite", da glavni krivec, ki je edini odgovoren za katastrofo v Maroku, ne bo nikdar kaznovan, ker ta krivce ni nihče drugi kakor kralj Alfonso. Kralj pa stoji nad vsakim sodiščem.

"Alfonzo je bil dnša vojna v Maroku," piše Crisostomo, "in je nadaljuje se danes na željo nekaterih plutokratov in reakcionarjev, dočim je ogromna večina španskega ljudstva proti vojni. Mnogi oboževalci pridejo pred sodišče od nizkega korporala, ki ni hotel darovati svojega življenja na kupu streliva, do mogočnega generala Berenguerja, toda Alfonso, ki je zapovedal generalu Silvestru, da mora napasti Mount Arruit neglede na posledice, je varen pred sodiščem. Silvestre je že plačal s svojim življenjem za kraljevo blaznost; izvršil je samomor. Zdal jo še ustrelenih nekaj korporalčkov."

VREME.

Chicago in okolice: V četrtek jasno. Lahki, izureminjaloši svetovi.

ZAKAJ PRITISKAJO ZA ODPRAVO STARIH ROSTNIH PRAVIC?

KAJ SE SKRIVA PRAVZAPRAV ZA TEM PRITISKOM ŽELEZNIŠKIH RAVNATELJEV?

Stavkokazi niso potegnili Chicago & Alton železnice iz smole!

Chicago, Ill. — Starostne pravice, o katerih so včeraj razpravljali na konferenci železniških ravnateljev v New Yorku in na konferenci zastopnikov železniških delavcev v Chigagu, pomenijo nekaj več kot navadno diskuzijako vprašanje.

Starostne pravice so izvojevani ščit, ki varuje delavne in vnete delavce za organizacijo pred samopaknostjo železniških ravnateljev, ki radi pripravijo take delavce ob njih redni avanžma. Po starostnem pravilu so tisti delavci zadnji odsvoljeni, ako primanjkuje delo, ki so najdalj časa zaposleni pri železniški družbi. Ravno tako se mora njim najprvo ponuditi prednostno delo. Železnice ne more starih delavcev odsvoliti kot meniš in tebišni, ako spozna vodstvo, da so delavni za organizacijo.

Železniške družbe se gotovo ne pripravajo zaradi starostnih pravice, da jih ohranijo par izdajalcem, ki so postali nevesti svoji organizaciji, ali pa par importiranim stavkokazem, ki so prideli stavkokazi po prvem juliju. Družbe bi rade popolnoma odpravile starostne pravice, da bi lahko pometale po tem z delavci, ki so delavni v svoji organizaciji. Kadar bi primanjkovalo delo, tedaj bi morali ostati doma taki delavci, ki agitirajo za delavsko organizacijo in se potegujejo za delavske pravice.

Hardingov kompromisni predlog glede starostnih pravice ohranil starostne pravice, ne daje jih importiranim stavkokazem in varuje le par organiziranih delavcev, ki se niso odzvali pozivu za stavko iz strahu, da izgube penzijo. Za delavce je važno, da starostne pravice ostanejo.

Dasiravno so železniške družbe podajale izjave, da je promet reden in normalen, je meddržavna trgovska komisija predložila privatno predsedniku tako sliko o položaju in da hujše šele pride v dveh tednih, da je Harding podvel akcijo.

Znano je, da je Chicago & Alton železnica napela v nekaterih krajih zunaj Chigaga vse svoje moči, da dobi stavkokaze in da stavkokazi uživajo najširše varstvo. Ali ravno iz teh krajev prihajajo vesti, da imajo vlaki po šest ur zamude in da so lokomotive obležale na raznih postajah in čakajo na popravilo ali da jih druge lokomotive potegnajo v delavnice. Nekaj navadnega je, da vozijo pasajiriske vlake lokomotive, katere so uporabljali pri premikanju voz. Uskokov ni med delavci, ampak vrste stavkarjev se še množe. Tako poročajo iz St. Louisa.

Iz Bloomingtona prihaja vest, da je povsod videti vojake, stavkokazev pa nikjer. Stavkokaze so nastanili kar v delavnici, v kateri popravljajo lokomotive. Stavkokazi se svedajo, da ne bodo dolgo časa ostali tukaj, zaradi tega odhajajo bolj hitro, kot jih pošiljajo v Bloomington.

Iz Venice, Ill., naznanjajo, da je v delavnici American Car in Foundry kompanije zastavkalo sto petdeset delavcev.

Iz Slaterja, Mo., so brzojavili: "Vse opice imamo v kurniku. Smešno je videti, kako superintendent Marquette in drugi stavkokazi skušajo voditi vlake. Vsi pasajirski vlaki so tukaj osem do deset ur pozni, ker lokomotive odpovedujejo. Tovorni promet je na psu."

Krilenko zahteva smrtno kazn za socialne revolucionarje.

Moskva, 1. avg. — Obravnava proti socialnim revolucionarjem se bliža h koncu. Krilenko, ki je toliko kot državni pravdnik, je včeraj v svojem govoru zahteval smrtno kazn za trideset obtožencev, med katerimi so štiri ženske.

IZ DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press.)

Generalna stavka v Italiji proti fašistom. Iz Rima javljajo, da je bila 1. avgusta proklamirana generalna stavka kot protest proti terorju fašistov v Ravenni, kjer so zadnji teden ubili več socialistov. Fašisti so takoj izjavili, da zdrobe stavko v 48. urah, ako je ne vstavi vlada.

V New Yorku je zastavkalo 10.000 krojačev, ki živajo srajce. Organizirani so pri Amalgamated Clothing Workers' Union in zahtevajo odpravo takozvanih "socialne delavnice".

Henry Ford, avtomobilski magnat v Detroitu, je odprl svoj železni rudnik v Michiganu, na gornjem michiganskem polotoku. Rudnik daje 500 ton rude dnevno. S tem je Ford storil nadaljnji korak v socializiranju svoje industrije. Zdj ima svoje železnice, svoje prometovne, svoje gozdove in še par dragih industrij, ki mu služijo za izdelovanje avtomobilov.

Ne bodo plačali milice. Občinski svet v Concordu, N. H., je sklenil, da občina ne bo plačala stroškov narodne garde, katere je guvernator poslal v mesto proti volji župana. Garda straži železniške delavnice, v katerih je stavka.

Motivo vlakov popravila vozov. Iz Portlanda, Ore., poročajo, da je bilo zadnje dni več slučajev, ko se je moral vlak ustaviti med potjo in motivo je popravljalo po kvarjen mehanizem, ki je zamenjarjen radi stavke železniških delavcev. Potniki, ki so morali čakati, so osteli motivo za sroke.

Razne vesti.

ALI ŽELEZNIŠKIM DRUŽBAM
KAJ ZALEŽJE UVAŽANJE
STAVKOKAZEV?

Brainerd, Minn. — Mirna sredstva pomagajo stavkarjem v Brainerdu izvajati smago. Po tridnevem šakanju je dospel izreden vlak s 150 stavkokazi, katere so nabrali v Bostonu, Philadelphiji in drugih vzhodnih mestih. Vlak je privozil na postajo v soboto zvečer in sprejela ga je stavkovnih straž.

Stavkovne straže niso grozile stavkokazem, ampak prigravljale so jim slepa. Preden je minilo pol ure, je petdeset stavkokazev že splezalo čez plot in se pridružilo stavkarjem. Preden mine nadaljnjih štiri in dvajset ur, pobegejo vsi stavkokazi in se pridružijo štrajkarjem.

Delavci, ki so jih najeli kot stavkokaze, pravijo, da niso vedeli, da so jih najeli za tako sramotno delo, ampak rekli so jim, da jih peljejo na delo nekam na zapad. Poslužili so se prilike, da pridejo na zapad, ne da bi jim bilo treba plačati voznino. Ves čas na potu so jih stražili kot hudočelce in stražniki so bili pripravljeni streljati v ljudsko množico v Brainerdu, ako bi ljudstvo napravilo le znamenje za sovražno demonstracijo.

Delavski dom je zdaj poln delavcev, katere so najeli kot stavkokaze, a so pobeignili iz stavkokazstva. Odšli so na delo, ko so izvedeli, kakaj gre. Stavkarji zdaj ravnavo z njimi kot brat z bratom.

ŽELEZNIŠKI MAGNATJE ŽE
KUPEJO NAČRTE ZA PO-
VEČANJE PROFITA.

Washington, D. C. — V pet letih se železnice že drugič pod vladno kontrolo. Odredba, ki jo je izdala meddržavna trgovska komisija ni identična s prvo tako odredbo v vojnem času, ampak v sebi ima vse znake prejšnjega položaja. Izgube, ki nastanejo z razdelitvijo železniških voz po potrebi bodo preje ali kasneje zaračunane vladi. In najbrž bodo zaračunili tudi izgube na vrednosti ogreje vladi. Da bodo železniški lastniki tako postopali, je razumljivo iz izjave K. F. Loreeja, ki je predsedoval vzhodni konferenci železniških ravateljev. Kajti Loree je izjavil, da je železnika oprimava v briljantnem stanju. S to izjavo je takorekoč položil podlag za kasnejše odškodninske zahteve.

VOZNA STANE PET CEN-
TOV — NE V CHICAGU!

Cleveland, O. — Voznina na uličnih železnicah je bila znatna od šest na pet centov. Za restorantni listek bo treba še plačati en cent.

NAŠEDLA JE NAVIHANEMU
SLEPARJU.

Obiljali ji je, da jo odravi s pomočjo "planetov in molitve".

Carlinville, Ill. — Ana Kost je pobožna ženska, ki verjame v molitve. Njen soprog pričakuje tudi vse dobroto od goreče molitve. Pred nekaj dnevi je bila Ana na policiji v St. Louisu in je prosi, da ji pomaga najti vedeža in "žarovnika", ki jo je osepil za dva tisoč dve sto dolarjev.

V svoji pritožbi je Ana povedala, da se je seznanila z vedežem na karnivalskem sejmu v maju tega leta. Predno je vedež rasteval svoje mreže za omreženje svoje žrtve, je isvedel, da se je Ana poškodovala na hrbtnici pri neki avtomobilski nesreči.

Na podlagi te prostovoljne izpovedi je navihani vedež izdelal svoj načrt, da jo osepri. Vedež je rekel, da lahko odravi Ano s molitvijo in s pomočjo planetov, ako plaša sto dolarjev. Ana je bila zadovoljna. Ko je vedež opazil, da Ana rada plaša, je povikal stroške za zdravljenje za sto dolarjev. Vedež je po karnivalu izgubil, ali pisal je Ani, da so vsa "znamenja" za zdravljenje ugodna.

Ana se je dogovorila, da obišče "čudodelnika" v St. Louisu. Ko se je Ana pripeljala v St. Louis, so jo odpeljali na neko addresso na Washingtonovem bulvaru. "Čarovnik" jo je podučil, da naj tajo zapiše v telovnik dva tisoč dolarjev. Pripovedoval je, da oblač zakriva planet dne drugega julija in da se je vrnila domov. Zabil ji je v spomin, da naj pošlje svojega soproga, ako se bo nahajala v takem stanju, da ne more priti sama.

Njen soprog je odpotoval v St. Louis. "Čudodelnik" mu je takoj povedal, da ima v svojem telovniku zašit zavitek. Soprog se je čudil, kajti še sam ni vedel, da mu je njegova soproga zašila zavitek z denarjem v telovnik. Zdjaj je verjel, da ima vedeža pred sabo, kateremu ni nič skritega na svetu. Kar mravljujejo so lesli po njegovem hrstu, ko se je prepiral, da vedež ve za take skrivne reči. Vedež je za izbril ugodno priliko in mu dejal, da mu naj da njegov telovnik, ker ga bo moral nositi, da odravi njegovo soprogo. Anin soprog je alekel telovnik, v katerem je bilo zašitih dva tisoč dolarjev, in ga izročil sleparju.

Minili so dnevi, a zdravja ni bilo. Ana je pisala toda pošta je vračala pisma. Kostova dvojica se je napotila v St. Louis in je potožila svoje gorje na policiji, ki je uvedla takoj preiskavo in dognala, da je vedež še pred tremi tedni izginil iz Washingtonovega bulvarja, ne da bi naznanil svojo novo addresso.

Kostova dvojica se je sedaj sicer odpravila za vpraševanje, toda Ana ima še vedno bolečino v hrstu, kot jih je imela, preden se je seznanila s sleparjem; dva tisoč dve sto dolarjev je pa šlo raketom žvižgat in šabam pet.

PROPORCIONALNO ZASTOP-
STVO MESTO PRIMARNI VO-
LITVE.

Washington, D. C. (Federated Press). — Narodna liga za ljudsko vlado predloži republikanski stranki načrt za proporcionalno zastopstvo v zakonodajnih zborih, ki naj nadomesti primarne volitve. Po izjavi Judsona Kings, tajnika lige, bo proporcionalno zastopstvo garantiralo vsem strankam zastopstvo, ki jim gre, obenem pa odpravilo težko postopanje, ki ga smatrajo starogardni političarji, katerim načeluje Harding in vojni tajnik Weeks, nevarnim.

HRVAŠKI KOMUNISTI BODO
DEPORTIRANI.

Milwaukee, Wis. — (Federated Press). — Pet hrvaških komunistov, ki so bili aretirani v januarju 1920 za časa Palmerjevega progona in obsojeni na deportiranje v staro domovino, je zadnji teden opustilo nadaljnji boj proti deportiranju. Obvestili so naselinske oblasti, da umaknejo apel na vrhovno sodišče in da so pripravljeni na odhod. Prizadelet komunisti so: John Antolich, N. Junich, Pavel Marković, Sam Mervović in Steve Josing.

40 romarjev v Lurd ubitih.

Pariz, 1. avg. — Dva vlaka, napolnena s romarji, ki so šli na božjo pot v Lurd, sta danes trčila blizu Villecomata. Stirideset romarjev je bilo ubitih in 50 je ranjenih.

HERRIN.

Dobitkarji zahtevajo kri nedolžnih ljudi.

Pittsburgh, Pa. — Organizacija lastnikov rudnikov, ki je znana pod imenom National Coal Association, je naznanila v ponedeljek, da je dokončala "temeljito in nepristransko preiskavo masakra" v Herrinu, Ill. Poročilo, katerega je objavil A. M. Ogle, predsednik operatorske organizacije, se glasi, da so "znani vsi voditelji stavkarske drhali in 500 rudarjev je lahko aretiranih vsak čas, kadar koli hoče illinoiski generalni pravdnik Brundage.

Springfield, Ill. — Frank Farrington, predsednik rudarske organizacije v illinoisem distriktu, je dejal v ponedeljek, ko je slišal o poročilu operatorjev glede herrinske afera, da bi lastniki rovov radi spravili nedolžne ljudi na večala, samo da se maščujejo. Operatorjem ni do tega, da dobe krivice — je rekel Farrington — pač pa jim je vseeno, kdo je aretirani in obsojeni, samo da je maščevana smrt stavkokazov in gardistov.

"Naša organizacija je proti nasilju, obenem pa veruje v splošno doktrino, da je vsakdo nedolžen dokler mu ni dokazana krivda, zato bo financirala obrambo slehernega rudarja, ki bo morda aretirani," je dejal Farrington.

Na poročilo operatorjev, da enajst stavkokazov še danes pogrešajo, torej se morajo šteti med mrtve, čeprav še niso našli njihovih trupel, je odgovoril državni pravdnik Duty okraja Williamson, kjer se nahaja Herrin, da so operatorji nalašč povečali število mrtvih z namenom, da skuhamo več tožb za odškodnino.

STAVKOKAZI STAVKAJO.

Pravijo, da je hrana za nič, ki jim jo daje železniška družba.

Danville, Ill. — Najnovejši tukajšnji dogodek je, da so zastavkali stavkokazi na Wabash železnici. Sem je bilo poslanih 35 stavkokazev, s 28 stavkokazev je zastavkalo. "Stavkarji" pravijo, da hrana ni dobra in tudi ne zadostuje za prehranitev žlovrke. Kompanija je hotela "stavkarje" poslati v St. Louis, toda oni so odklonili in zahtevajo, da se odpeljejo v New York, ker so jih importirali iz tega mesta. Stavkovne straže so pregovorile dosti ljudi, da niso šli stavkokaziti.

ČUDNE RIBE.

New York, N. Y. — Vse kar plava pod vodo ni riba. O tem so se prepirali tudi ljudje, ki so se zgradili kopali ob Coney Islandu. Nekdo se je zapletel v tanko vrvice, vrhu katere je bila privezana mala deščka. Pričeli so vleči vrvice in prikazala se je steklenica, napolnjena s dobrim škotskim žganjem. Zdjaj so pričeli vsi loviti te vrste ribe. In preden je poteklo pol ure, so ljudje imeli že dva zabojja žganja.

POŠTNE OBLASTI ZANKAJO!

Washington, D. C. — Poštne oblasti zankajo, da bodo plače uslužbencev revidirane nizdol, da se tako izravna deficit v poštnem departmentu.

Proračun poštne departmanta je odkril, da bo \$81.000.000 deflita v minolem fiskalnem letu. Ker poročilo pravi, da je deficit nastal, ker je kongres pred enim letom povišal plače nekaterih poštinih uslužbencev, je nastalo mnenje, da se plače poštinih uslužbencev revidirajo nizdol.

PLINSKI NABIRALNIK JE
EKSPLODIRAL.

Chicago, Ill. — Eksploziral je plinski nabiralnik Peoples Gas Light and Coke kompanije, ki se nahaja na vogalu Pet in dvajsete ceste in Throopove ulice. Med ljudstvom v bližini je nastala panika, kajti plamen je žvignil na vse strani. Nekateri so se hitro vrgli na tla. Več ko sto oseb je zadobilo poškodbe. Samo v dve bolnišnici so odvedli tri in šestdeset oseb.

Konec vladne krize na Poljskem.

Varišava, 1. avg. — Dr. Julij Nowak, rektor krakovske univerze, je organiziral novo vlado poljske republike.

ŽELI VEDETI

kdo ima naprodaj dobro zveneči prvi ali drugi brač (to je tamburški instrument). Naj mi piše na naslov za ceno in druga pojasnila. Frank Krapentz, P. O. Box 165, Hibbing, Minn. (Adv.)

Menonitje so našli
mir.

Chicago, Ill. — "Mi smo našli mir. Mi smo srečni," se glasi brzotjavka, ki so jo odpasali menonitje iz Mehike, ki so se selili iz Kanade, da se naselijo na 200.000 akrah v mehikiški provinci Čivavi.

Na veliki goraki planjavi, ki so jo zasedli preganjani menonitje, so se po zatrdilu John F. D. Wiebe, izvršile že velike spremembe. Wieb je namreč bil voditelj menonitskih izseljencev v "obljubljeno deželo".

Divjina se je umaknila civilizatoričnemu delu. Velika zemljišča so bila preprana in obdelana. Na planjavi se dviga malo čedno mesto s svojimi prodajalnami in delavnicami, cerkvami in šolami. Lepo rejena živina se pase po dobrih pašnikih in na polju delajo pridni menonitje.

V Kanadi se je odločilo tisoč menonitov, da se izselijo v Mehiko. Komaj je predstraža dospela v Mehiko in na dolžinski kraj, takoj so bile iz nekega skrivnostnega vira razposlane vesti, da so menonitje padli v jamo razbojnikov. Te vesti so bile lažnjive in so imele namen ostrakiti druge menonite, da se ne izselijo v Mehiko. Wiebe sam izjavlja, da niti eden bandit še danes ni nadlegoval, da še se celo ni prikazal v njih naselbini.

Mehikanci imajo radi menonite in menonitje so zadovoljni s svojimi novimi domovi. Hitro so se privadili mehikiški metodi in nekatere hiše so zgrajene iz ilovice po mehikiškem načinu.

"Menonitje se počutijo srednim", je rekel Wiebe. "Oni so pridni pri obdelovanju zemlje in konstrukciji. Njih otroci pohajajo v šolo, njih živina se dobro redi. Bolezni je prav malo med njimi in hitro so se privadili gorkega podnebja.

"Tisoč menonitov se kmalu pridruži predstraži. Oni bodo imeli nekatere olajšave. Znižana jim bo vožnja in prihranili bodo na vsakem vlakcu okoli dva tisoč pet sto dolarjev. Ko pa dospo na mesto, bodo našli že vse pripravljeno, da prično z delom."

In predstraža menonitov je brzojavila nazaj v Kanado svojim pristojem: "Pridite. Delali smo trdo, a zadovoljni smo."

Menonitje so stara verska sekta, ki je bila zunaj v Evropi preganjana. Večinoma so njeni pristajali Nemci in Holandci. Sekta se je ustanovila v šestnajstem stoletju in ustanovitelj je Šimen Menno. Sekta zametuje prisego in vojno, ravno tako tudi maščevanje in razporoko. Razporoko prizna le v slučaju nezvestobe. V Evropi so jih preganjali prav zaradi tega, ker so bili nasprotniki vojne. Veliko menonitov se je izselilo v Brazilijo, Kanado in Združene države, kjer so ustanovili svoje občine. Ker v zadnji vojni niso hoteli prijeti za orožje, so jih pričeli preganjati tudi v Kanadi. Naložili so jim posebno velike davke. Menonitje so pridni ljudje in izborni farmarji. Ker so ta preganjanja postala neznošna, so se menonitje odločili, da se iz Kanade izselijo v Mehiko. Tako bo Kanada izgubila svoje najboljše farmarje in pridne ljudi, Mehika jih bo pa pridobila, ker jim je obljubila popolno versko svobodo.

MANEVRI ZA CARIGRAD.

Anglija svari Grke, da naj bodo pametni.

London, 1. avg. — Angleška vlada je večerj posvarila Grčijo, da bo Velika Britanija smatrala vsako gibanje grških čet v smeri proti Cataldži nad Carigradom za sovražni čin in britska armada v Carigradu kakor tudi angleška flota v Dardanelah pojde takoj v akcijo proti Grkom.

Iz Carigrada javljajo, da so se pričele pomikati angleške čete z azijske strani Bosporja v mesto, da pojačajo francoske posadke. Britsko bojno brodevoje je zasedrno pred Zlatim rogom in druge bojne ladje se pomikajo po dardanelski ožini.

Pariz, 1. avg. — Francoška vlada se boji, da revoltira grško prebivalstvo v Carigradu in osvobje mesto. Po najnovejših poročilih je grški kralj Konstantin poslal 25.000 vojakov v Tracijo in ta armada se danes nahaja tik Cataldže.

Zavezniki upajo, da Grki ne bodo izgubili pameti in napadli posadke francoskih, angleških in italijanskih čet v Carigradu, ki čuvajo nevtralnost mesta in Dardanel.

OPERATORJI SO PRIČELI PRI-
KNAVATI PORAZ.

(Nadaljevanje s prve strani.)

je grozen. S tem narašča tudi pritisk na operatorje, da naj gledajo za sporazum s rudarji v svrhu končanja stavke.

To so znamenja, ki govorijo o bližajoči se zmagi rudarjev, samo če bodo rudarji do zadnjega trenutka aložni in vztrajni kot so bili prvi dan. Koča lahko pade vsak dan.

Illinoiski operatorji so dobili po nosu.

Rockford, Ill. — John M. Glenn, tajnik Illinoiske zveze tovarnarjev in eden najzagrizenejših nasprotnikov organiziranega delavstva, je pred nekaj dnevi apeliral na guvernora, da naj skliče izredno zasedanje legislature v svrhu, da se odpravi zakon v Illinoisu, ki določa, da mora vsak rudar, ki delava, imeti spričevalo sposobnosti in dveletne izkušnje.

Podguvernator Sterling je pa v ponedeljek odgovoril Glennu, da ne bo izrednega zasedanja. Sterling je povedal Glennu med drugim tole: "Odprava zakona o sposobnosti rudarjev ne bi rešila sedanje kirze, ker s tem še ne moremo prisliti rudarjev, ki so zmogli svojega dela, da bi se vrnili na delo. Ne gre za vprašanje spričevala, temveč za vprašanje sposobnosti. Moške, ki gredo v globoke jame, morajo imeti izkušnje za to delo. Jaz ne verjamem, da bi mogli z zakonodajstvom kopati premog."

Premoga ni, ni, ni!

St. Paul, Minn. — Minnesotaki guvernator Prens je 31. julija aklial konferenco guvernorjev Iowe, Wisconsin in obeh Dakot. Guvernorji so povabljeni, da pridejo v St. Paul 10. avgusta, kjer bodo razpravljali, kako in odkod dobiti premog za njihove države. Prens je rekel, da v skladščih ob Velikih jezerih ni več niti ene lopate premoga. Zima pa pride v dobrih dveh mesecih na Severozapadu!

Marxham National Bank
550 Central Avenue,
JOHNSTOWN, PENNA.

ROJAK PAJK JE

V trgovini nad 16 let, na tisoče dolarjev razpoliže blaga po celi Ameriki pa se ni nikdar silalo da ni vsak dobil pošteno blago. Kdor od nas enkrat kupi, še kupi. Pošilja brezplačne cenike po celi Ameriki za ure, slatina, srebrnina, diamante, prstane, dalje prave glasne Columbia gramofone, slovenske in vseh drugih jezikih gramofonske plošče, zastave, regalije, kape i. t. d.

On je edini pravi zastopnik v Conemaugh, Pa., za Columbia gramofone in plošče.

En sam poskus in prepričali se bode.

IVAN PAJK, 24 Main St., Conemaugh, Pa.

NAZNANILO ROJAKOM.

Ako hočete biti veseli in aliatiti slovensko godbo ali krasno pesem pišite nam. Imamo slovenske in hrvatske gramofon plošče, gramofone, harmonike, goali, ustne harmonike, ter vsakovrstne godbene in muzikalčne instrumente. Popravljamo tudi gramofone. Pišite po naš brezplačni cenik slovenskih plošč. Se priporočamo vsem rojakom.

GOLOB & BOBICH,

448 National Avenue

Milwaukee, Wis.

VAŠ PODPIS

BO imel tako vrednost, kakršno mu boste s svojimi prizadevanji sami ustvarili. Vrednost odvisi največ od vašega prizadevanja sistematično hraniti.

VI ste opravičeni tudi nekaj imeti od vašega dela, zato se odločite sedaj izplačevati sebi določeno svoto iz vašega tedenskega zaslužka in jo vlagajte v to banko.

SKLENITE hraniti in vrednost vašega podpisu bo naraščala sorazmerno z vašimi prizadevanji.

POŠILJAMO denar v stare domovine po dnevni ceni. PRODAJAMO listarte za potovanje v stare domovine in nazaj, na vse linije.

KASPAR STATE BANK

Blue Island Ave., vogal 19. ceste, Chicago, Ill.

Največja Slovenska državna banka v Zedinjenih državah.

Kapital in prebitak \$1.000.000.00

SEVEROVA ZURAVILA VZORUJEJO
ZURAVI V DRUŽINAH

Onemogle, nervozne ženske bodo gotovo dobile uspešno odpravo kador uživajo

SEVERA'S
REGULATOR

Tonika za ženske

Promaga bolečine, popravi neredne funkcije, pomaga naravi okrepčati oslabele ženske organe in jim povrne normalne razmere.

CENA \$1.25

Vprošajte v lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

SLOVENSKA ZDRAVNIŠKA
KNJIGA

Na ženske se lahko kupi pri Dr. Soukup, cena je \$5. Za zdravnik tudi se nadeja sprejema nove učbenik v njegovo šolo in učenje za laike. On sprejema tudi bolnike v njegovem stanovanju vsak dan in ob večerih; ob nedeljah same dopoldne.

DR. A. M. SOUKUP,

3639 W. 22nd St., cor. Millard Ave.,

(Adv.) CHICAGO, ILL.

Kadar mislite na stari kraj, mislite na

slovenske banke

ZAKRAJŠEK & ČEŠARK

70—9th Ave., New York City.

Ona pošilja denar v stari kraj potom lastnih direktnih zvez s pošto in zanesljivimi bankami.

prodaja parobrodne listke za vse važne prekomorske linije za potovanje v stari kraj in od tam sem,

izdeluje izjave za dobavo oseb iz starega kraja in druge notarske listine.

Za nadaljnja pojasnila se obrnite na zgornj navedeni naslov.

Postrežba točna in solidna.

SLIKE IZ NASELBIN.

Superior, Wyo. — In tukajšnje naselbine se dolgo ni bilo nobene- ga dopisa, zato hočem jaz malo poročati o staveh in položajih, ki je pri nas napravljen. Stav- ka poteka povsem mirno in stav- karji stoji trdno. Vstajajo na svojih mestih zavedajo se, da bo zmaga na strani premogarjev.

Slovenec je tu bolj malo, in sicer le šest družin, kar pa nas je, da se nismo v zakonem stanu, spadamo med pečarje. — Dne 23. julija je v bolnišnici v Rock Springu umrl rojak Martin Zorc. Po partizanskem bojuhanju so ga prepeljali v bolnišnico, kjer je umrl.

Pokojnik je bil star 36 let; ro- jen je bil nekje pri Dobrovi pri Ljubljani. V Ameriki je bil približno 20 let. Pred stavko je delal v Superioru. Tu nima nika- kih sorodnikov. Slišal sem, da ima tu v Zdravništvu dva brata, za katerih bivateljce pa ne vem. Ako kateri izmed bratov či- ta ta dopis in bo še vedno podrobnosti, je naprosen, da piše na spodn- ji naslov.

Ranjki ni spadal k nobenemu podpornemu društvu; bil je član organizacije U. M. W. of A., ka- tere lokal mu je tudi preskrbel pogreb.

Dobilo se je rojaki, ki so jim podpora društva devata briga in si mislilo, da so zdravi, kaj bi to- rej plačevali assement. Tisto pa mislilo, da bolezen ali smrt lahko pride vsaki časi. Rojaki, ki se ni- ste pri nobenem podpornem dru- štvu, pristopite, kajti nihče ne ve, kje ga čaka bolezen in nesre- če. Pristopite k Slovenski narod- ni podporni združbi, največji slo- venški podporni organizaciji v A- meriki.

Pozdrav vsem stavkarjem. Vs- trajajmo do zmage! — Louis Je- rama, So. Superior, Wyo.

Luzerne Mines, Pa. — Iz vsake naselbine se vidi kak dopis, le od nas ga še nisem videl, zato je tre- ba napisati par vrstic, da rojaki ne bodo mislili, da smo v tej na- selbini val pspali. Krampa in to- pate smo odločili dne 1. aprila, pa še ni bilo vemo, kdaj bomo so- pet prijeli zanje. Premogarski be- rosi se še ne podajo in mnogo družin premogarjev je še brez vsake sredstev. Nekaj jih je odda- lo delat na farme, da bodo obdržali svoje družine pri življenju, od u- nije pa nimamo nikake pomoči.

"Butlegarske" delavnice pa še vedno obratujejo. Če kak najetej- kupa v farmarski jami in pride klet kruha, ga kolonijo tihotapei z vsemi pridrevki, če pa gre kupit njih izdelke, tedaj ga hvalejo in pravijo o njem, da je slovenski. Oni ni človek, ki ga popije samo par kozarčkov. Tako je dandanes. Upoštevan je tisti, ki koplje pre- mog in je v njegova briga "me- sečina". Taki ljudje pridejo za prav podjetnikom, ki se jih tudi ne zmanjka. Za pred stavko so delali po rovi; vse kar so zaslu- žili pa niali za duhomorno "me- sečino."

Nekdo se je tu postavil, kol- ko zasluži njegova žena sedaj med stavko. Da, da, zasluži in še postrani mnogo noter pride zdaj za stavko. Postavljajo se a pri- dobljenim denarjem od ubogih delavcev, ki jih alepijo z nezdra- vo in škodljivo pljačo. Mnogi bi se tudi takemu delu ne udajali, da bi jih ne imeli v krempljih oni razpečevalci strupa. O stavkarju pravijo: Kaj bo ona sleva, če pa nima niti centa, če bi ga za pete obesil, je suh kot poper.

Tako je, dragi sopotniki. Varu- je se takih pijavk, ki so vam pri- jatelji, ko slutijo, da imate kaj v žepu, samo da bi vam mogli raz- pečati škodljivi strup. Tedaj se pazite pred njimi, za take žane kot je sedanjaj se ne pripravite, da ne bo potreba peči "korume pe- čenke." — Stavkar.

Bear River, Colo. — Zelo mir- no je potekala dosedaj stavka v naki Routt countyju, dokler smo imeli podst predor št. 16, želez- niške proge. Ne vemo pa, kaj bo odsedaj naprej, ko je rov po- pravljen, za izvajanje premoga odprta pot in je kompanija napo- vedala, da bo prišla obratovati z "open shopom". Takoj prvi dan, ko so se pripravili, da bodo obra- tovali po načrtu "odprte delav- nice", pa so imeli smolo, da se jim je na Mt. Harriem vse pokva- rilo. Vse unike moše so pokli- cali ven, dasiravno jih je delalo 30 do 40. To so bili delavci pri sesalkah, kurjači in postavljalci podbojev. Vsi so pustili delo in ko je nastopil prvi dan, da začnejo, ni bilo več kakor par prav belih

in par prav črnih umazanih de- lavcev. Ko so prišli skupaj a su- perintendentom, jim je povedal, da bodo imeli po \$4.20 dnevne plače. Tudi njim to ni bilo po vo- lji in vsi skupaj so jo pobrali še isti dan domov. Tako na Mt. Har- ristu na Victoru še dosedaj ni bilo nobenega delavca, da bi bil pri- pravljen delati pod odprto delav- nico. Kako je v Oak Creeku, mi še ni znano. Upam, da za kompa- nijo ni tam nič boljše. Nadejamo se, da ne bo preveč neumnih de- lavcev, ker uvidevati so pričeli, da je stavka dobljena za nas.

"Rangerji" so povsod nastav- ljani, pa nimajo nikakega posla, samo žoge bijejo. Uvidevamo, da stavka gre proti koncu, kar se tu- di od povsod sliši, da neumniki delavci zapuščajo rove. Le tako naprej. Kmalu bomo na ta način dosegli zasluženi kruh, katerega nekateri v resnici potrebujejo. Vsem tistim, ki ste odstopili iz naših vrst, pa kličemo, da pride- te nazaj k nam, da bomo vsi po končani stavki deležni enakoga kosa kruha in vam ne bo nikdo očital radi nelepoga dela.

Pozdravljam stavkarje po širni Ameriki. Pomagajmo drug dru- gemu kakor je komu mogoče in vse nam bo povrnjeno od hvalež- nih src. — Stavkar.

Beita, Pa. — Mirno počivamo odkar je stavka, pa tudi naši ba- ronci nas pustijo pri miru. Eripe- tilo se je samo to, da so dali neko družino in stanovanje, kar pa še ni nič več hudega. Dandanes mo- ra biti človek za na vse navajen, da lažje prestopa tako trpljenje. Drugače se imamo še dobro. Za- bavamo se v teh lepih letnih če- sih in tako bomo vstajali do kon- čne zmage, ki mora biti na naši strani.

Nobenega odpadnika ne sme bi- ti med nami, ker se nas sedaj po- lomijo, bomo zlomljeni za vedno. Pa ne samo mi, tudi naši nasled- niki bodo ravnotake prisadeti, če bomo sedaj malomarni. Že sedaj je opažati po tukajšnji okolici, da vlada pomanjkanje med rudarji, ko so mogoteli vrgli nekaj družin in stanovanj. Platena stanova- nja imajo in pod belim nebom so nastanjeni, počivajo in čakajo a svojimi otroci končne zmage.

Ne kaže nam drugega kot vs- trajati, da bodo podjetniki pri- stali na naše zahteve. Držimo tr- do skupaj in naša glava zahteva naj bo skupno gesto: No union, no work! — Pozdrav vsem stav- karjem. — Anton Slamich.

Red Lodge, Mont. — Mogoče ro- jaki po drugih državah mislijo, da tu delamo na vas pretege, kar smo tako tihi, a ni tako. Imamo več uniških rorov, katerih rudarji so organizirani v W. M. W. of A. Čim smo prenehali z delom dne 31. marca, se je tu pričela stoo- stotna stavka. Tako traja še dan- es. Če bi bili rudarji po Združe- nih državah vsi tako solidarni in se držali gesla: vsi za enega in eden za vse, bi bila gotovo zmaga kmalu na naši strani.

Dasiravno je stavka pa nam ne zmanjka dela. Pridno obdelujemo vrtove, kdor pa lastuje svoj dom, popravlja hišo, tako da izgleda, kot bi bilo v sedanjih stavi vse iz- nova postavljeno. Kot pravi kranj- ski Janez, da iz stare marele nare- di novo.

Storkija se je oglasila pri mra- in mr. Kovac ter jima pustila ljub- koga sinčka. — V naselbini je tu- di par slovenskih pečarjev, čemur je vzrok primanjkanje sloven- skih deklet. Jas sam upam, da se kmalu iznehim pečarskega stanu in se podam v zakonaki jarem.

Pozdrav stavkarjem širno Uni- je, Prosveti pa obilo uspeha. Stavkar.

Star City, W. Va. — Razmere v naki naselbini so nespremenjene. Stavka poteka kot prve dni, ko smo sestavkali kljub vsem svija- čam, z katerimi so nas skušali do- biti v past. Nakane z najeteji so se jim ponesrečile, sploh nimajo nikake sreče z njimi. Stavkarki pridejo in grejo, premoga pa noče biti na površje. Pri Chaplin Coal Colliery Co. so pred stavko nakla- dali 30 železniških vozov, sedaj pa naložijo dva železniška vozova na dan. To je zaveda velika razlika, posebno če pomislimo, koliko lu- di mora pompaniti plačevati pri tako mali produkciji. Samo depu- tijej ima 25, kateri vsi viječejo mastne plače.

V naselbini Osage se ljudje so- ljijo iz družinskih stanovanj. Družba je izdala povelje, da se moramo vsi izseliti iz njenih hiš do 26. ju- lija. Prvi, ki so mi bili najboljji prijatelji, so se izselili.

Pri našem društvu Slovenski rožmarin, bi priporočal rojakom, da ne delajo razdora, posebno ako

niso člani našega društva. Z veliko težavo smo to društvo ustanovili, sedaj pa se dobijo nasprotniki, ki imajo za govoriti čez naše dru- šтво, s čemur škodujejo in nič ne koristijo našemu društvu. Bil sem ustanovitelj tega društva, pa dose- daj še ni bilo nikakega nasproto- vanja, članstvo samo je bilo za šimbojli napredek. Zadnje čase se je pojavilo nasprotovanje, kar se mora vsekakor ukiniti. Vsi mo- ramo gledati za procvit našega društva Slovenski rožmarin, št. 388. — Poročevalec.

Novi knjigi Knji- ževne matice.

V oceno sem dobil dvoje novih knjig, katere je izdala Književna matica S. N. P. J., namreč "Jim- mie Higgins", angleško spisal Upton Sinclair, poslovenil Ivan Molek, ter Slovensko-angleško slovnico", ki jo je sestavil Z. No- vak.

"Jimmie Higgins" sem bral v izvirniku pred par leti. Napravi- la je povest iz takšne name poseb- no dober vtis. Upton Sinclair je znan Slovencom po povesti Jun- gle, ki je bila pred več leti pre- stavljena. V rabi jezika in raznih prispodob je malo angleških ži- vilih pisateljev, ki bi ga prekosili. Snovi zajema iz življenja, zato pa najdete v njegovih povestih ve- dno kakoga junaka, ki je podoben čitatelju, to je vam samim. Ni po- trebno, da bi doživeli vse posre- zenne dogodilja junakova, po- duši in po razmišljanju mu boste sorodni. Lahko rečem, da bo dve tretjini slovenskih čitateljev Mo- lekova prevoda spoznalo v Jim- mie Higginsu samega sebe, veliko naših delavčevih žen bo pa vide- lo svoj obraz v aliki Elizabete Hu- sar (Jimmie) je je pomnil pod i- menom Elise Batunar).

Dogodki se pričnejo leta 1914. In se nadaljujejo do sredi leta 1918, torej v kritičnih časih svetovne vojne. Vse imate v knjigi: socia- listično gibanje pred vojno in mišljenje preporočnega delavca socialistično ob pričetku vojne, pri registraciji, pri vstopu v armado in na bojnem polju v Franciji. Napoleon sledimo Jimmieja v Ar- hanjela, v severni Rusiji, kjer sinčajno postane agitator za bol- ševizem s tem, da razda nekaj- nejševički letakov popolnoma nedolžne vsebine, naperjene soper vmešavanja tujih držav v ruske razmere. Valed tega humanitarne- ga dela je vržen v ječo in mučen skoro do smrti.

Ne poznam pisatelja, ki bi znal pisati revolucionarje in socia- listične povesti s tako pileteto, kot jo zna uporabiti Upton Sinclair. Ja cele povesti diha pristna kr- ščanska ljubezen, ki se razlikuje od šiblonake krščanske ljubezni naših pečigarjev in dr. Brenov v tem, da mu prihaja iz srca, ne pa samo raz jezika. V resnici je Upton Sinclair eden izmed največ- jih apostolov humanitete, medna- rodnega in medlovskega bratstva.

Prevod se je Moleku prav do- bro posrečil. Izpostil je samitja prvotno omenjanje Boga, karak- teristično pileteto je ohranil! Be- sedilo je precej skrajšano — v prid slovenskim bralcem. Jesik je lep, gladko teče in jednat. Recimo na strani 479, ima Molek: "Pri Bogu, zmorel je!" je kriknil Grady in se pokrkal. — "Zbla- nel je!" je dodal Connor. — "Zmešalo se mu je!" je priklimal Perkins. V izvirniku reče Grady: "He is dippy" (in se ne pokrka), Connor pa "He is nutty", Perkins pa "He is tappy". Molekovo Be- sedilo se mi bolj dopade; sploh bi težko prestavil angleški slang do- besedno, da bi se v slovenščini ne glasilo sili nerodno in robato. Mo- lek je a tem prevodom dokazal, da je več prevajatelj.

Slovensko-angleška slovnica je delo, ki bi bilo dobrodošlo bolj izobraženemu in podjetnemu na- rodno kot so ameriški Slovenci. Dajmo enkrat priznat in si pove- dat iz lica v lica: Da smo v sploš- nem ameriški Slovenci precej du- ševno len in sam sebe zanemarja- joč narod. Koliko nas je, da ku- pujemo knjige, ki res kaj zaleže- jo? Če prebiramo vsakovrstne do- pise in otevanja drag drugega, mislimo, da smo storiili že svojo dolžnost in smo izobraženi, o an- gleški in celo o slovenski litera- turi pa nimamo pojma! Ne verja- mem, da nas je pet izmed sto, da bi znali vsaj nekaj glavnih podat- kov iz življenja našega prvaka penika Pradera. Koliko nas je, ki vemo, da je kdaj živel kak Shakespeare? Zato bo tudi ta slovnica bržkone prešla, če se časi kmalu ne spremenijo.

Knjiga obsega 364 strani. Mar- sikateremu se bo zdela majhna stvar, kdor je pa kdaj skušal pisati podobno knjigo, bo priznal, da je knjiga rezultat dolgega in vestnega dela, katerega je v A- meriki malokdo sposoben. Skoro žalostno je, da ni v knjigi avtor- jevega imena, to je Z. Novak. Slovnica obsega izgovarjavo angleških besed, nauk o obliko- slovju, skladnjo ter prav prakti- čne dodatke o pravopisu, o rabi velikih črk, o ločilih, o leposlovju, kako pišemo angleška pisma, o a- meričkem državljanstvu, o denarju in udeležbi nekaj legalnih vzorcev za pogodbe, mortgage itd.

Cena knjigam je dolar za "Jim- mie Higgins" in dva dolarja za Slovensko angleško slovnico, kar je vse premalo, da bi se delo izplačalo avtorjem in Književni matici. Novejših angleških knjig podobne velikosti ne dobiti izpod dveh dolarjev, če jih je tiskanih le nekaj tisoč izvodov. Književna matica bi morala skrbeti, da se bo izdaja knjig izplačevala, po- leg tega mora imeti rezervno za morebitna večja dela, ki bi se ni- kakor ne mogla izdati z majhno naročnino.

Če so rojaki hočejo uiti in i- meti izreden duševni vžitek, bo- do naročili te dve najnovejši knji- go Književne matice.

Dr. F. J. Kern.

Podjetniška zarota za uničenje delav- skih organizacij postoji.

Tako je izjavil senator Borah.

Sto in stokrat je bilo poveda- no, da postoji med privatnimi ve- lebizniškimi interesi zarota, da se uničijo delavske strokovne orga- nizacije. Seveda so to naglašali voditelji strokovno organizirane- ga delavstva, delavski listi in de- lavci sami. Semintje so bili dopri- našeni tudi dokazi o postoju take zarote.

Naj kapitalistični časniki zani- kajo, da taka zarota ne postoji, kolikor jim drago, faktov, ki go- vore za obstoj take zarote, ne mo- roje izbrisati.

Zdaj je prišel tudi senator Bo- rah s tako izjavo na dan, ki go- vori jasno kot beli dan, da po- stoji kapitalistična zarota, kate- re namen je razdejati delavske strokovne organizacije. Senator Borah je povedal, da sta stavka železničarjev in štrajk rudarjev posledica zarote kapitalistov, ki imajo namen uničiti delavske or- ganizacije.

"V svoji odločitvi, da se uni- čijo uniki delavci," je rekel se- nator Borah, "je kapital prišel ta- koj po končani svetovni vojni zni- ševati mezdne, rezati jih, ne glede na to, če se znižajo ali ne pod "življensko mesdo."

Senator Borah govori nerad o stvareh, o katerih nima dokazov. Kajti znano je, da je Borah zelo nepriljubljen sedanjji administra- ciji, še bolj ga pa štrijo v Wall Streetu. Sto in sto oči pazi, kaj on dela in sto in sto ljudi posluša, kaj on govori, da bi jim bile mo- goče dokazati, da je govoril ne- resnico.

Senator Borah je zdaj to potrdi- li, kar je govorilo pred njim de- lavstvo, da postoji. Ameriško ljud- stvo zdaj lahko spozna, da ne gre v teh bojih med strokovno orga- niziranimi delavci in velebizniški- mi interesi za povratek v normal- na časa, ampak da je naval pri- vatnih bizniških interesov na de- lavske vrste bil izvirni, da se uni- čijo delavske organizacije.

Wall Street želi ukazovati v go- spodarstvu. Zapreka pri tem u- kasovanju so mu delavske stro- kovne organizacije.

Ako se namen Wall Streeta po- reši, ne bodo le delavske stro- kovne organizacije uničene, am- pak ameriško ljudstvo bo izrbe- no na milost in nemilost Wall Streetu, da ga odira po svoji ž- lji. Nevarnost je velika.

Wall Street je provokiral obe stavi: stavko rudarjev in štrajk železniških delavcev. Upal je, da mu bo igrača strefi obe organiza- ciji z enim mahljajem in ni pri- čakoval tako odločnega odpora od strani delavcev.

Ljudstvo, ki ljubi svobodo, naj ne pozabi na te fakte, ko bo v je- sen odhajalo na volitve in z gla- savnico odločalo, kdo bo ameri- ško ljudstvo zastopal v postavo- dajnih zbornicah prihodnja leta. Od izida jesenskih volitev je od- visno veliko. Rezultat teh volitev bo povedal, ako Wall Street stis- ne rep med noge in čaka na ugod- nejko priliko, da se zopet navali

Slovenska Narodna

Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904.

Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2687-89 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Calnar, podpredsednik Andrew Vidich, R. F. D. 7, Box 82, Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blas Novak, gl. blagajnik John Vogrich, urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

John Underwood, predsednik, 406 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Zelenski, Box 276, Barberton, Ohio, Fred A. Vider, Box 673, Ely, Minn., John Terrell, Box 161, Lawrence, Pa., John Gorick, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2687-89 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrosi, Box 284, Moon Run, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Gross, Kans., za jugozapad.

Max Mare, Box 166, Buhl, Minn., za severozapad.

Mike Zugel, 5443 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbor:

Frank Zeltz, predsednik, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., Frank Somrak, 5800 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 5808 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Zdržitveni odbor:

Predsednik: Frank Alot, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Julius Owen, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Joe Skuh, 1101 E. 63rd St., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIKI: Dr. F. J. Kern, 6202 St. Clair Av., Cleveland, O.

POZOR!—Korespondenca z gl. odborom, ki deluje v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na poslo gl. predsednika in na njegov Predsedništvo S. N. P. J., 2687-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško taj- nistvo S. N. P. J., 2687-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote večje se naslove: Tajništvo S. N. P. J., 2687-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z SLAGAJNISKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2687-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse prijatelje gleda posiljevanje v gl. izvrševalnem odboru za naj poljšja: Frank Zeltz, predsednik nadzornega odbora, signat naslov je sgeraj.

Vsi priizvi na gl. porotni odsek so naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 406 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, namenska, oglesti, naročila in spiski vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2687-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

na organizirano delavstvo, ali pa svoj naštir izvede še letos ali pa v prihodnjem letu. Ljudstvo naj nikar ne posluša navihanih profe- sionalnih političarjev, ki služijo Wall Streetu, da politika ni v sve- zi z gospodarskimi vpisanimi. Vprav narobe je in lahko se reče, da se v politični akciji ljudstva srečajo njegove gospodarske raz- mere.

Delavci brez delavskega časo- plača je kakor vojak brez pulke.

Dr. J. V. Grahek
ZDRAVNIK.
Uradne ure so: 10:00 zjutraj do 2:30 popoldne.
848 E. Ohio Street.
Telefon Cedar 2388
H. A. PITTSBURG, PA.

Za kuhanje piva doma

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričate, da je doma pri nas, kuhani vedno je najboljši in najče- najši. Dobiti je tudi shirko sodov, steklenice in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročilo po po- štji, poštno v vse kraje.

Grosetijam, sladničarjem in v pro- dajalno selesnine damo primeren po- pust pri večjih naročilih. Pišite po informacijo na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Nitro potniška vožnja iz New Yorka v TRIST (preko Napulja) s Ameriškim potnim parnikom PHILADELPHIA

Mednarod 18,000 ton.

Pleja Aug. 18 in Okt. 1.

Parnik Philadelphia je en najhitrejših, večjih in izvrstno vremenih parnikov med New Yorkom in sredotemskimi po- slovjanju.

Za ceno in rezervacijo prija- vite se pri domačem zastop- niku ali pa pri

JOHN J. DWYER, Gen. Agent, 15 Pearl St., New York.
K. W. KEMPF, Gen. Western Pac. Agent, 120 N. La Salle St., Chicago, Ill.

CUNARD
ANCHOR DONALDSON

Diehtini in odli parniki v DUBROVNIK ali Rako, ki se kurt v aljmo in plave hitre

ITALIA Aug. 12.
V V DNEV V JUOGLAVLJO

na truh parnikih, ki plujejo vsak TUREK iz New Yorka. Vsi potniki tretjega raz- reda imajo kabine.

MAURETANIA AQUITANIA
BERENGARIA
arha Cherbourg

Za vsajti liste upražite najhitrejšega zastopnika v vašem mestu ali obali.

RAD BI IZVEDEL
za naslove Lojze Kramer doma la. Ilike vsaj pri Igu, nadalje za Ma- ry Onušč doma iz Loka. Cenjene rojake prosim, da mi naznanijo njih naslove, ali pa ako bosti čita- li ta oglas naj se mi prijavijo pi- smeno na naslov: John Stembal, P. O. Box 28, Kenosha, Pa.
(Adv.) Aug. 2-3.

Priseljevanje in starega kra- je v Ameriko je bilo 1. ju- lija t. l. odprto.

Pišite meni, da Vam naredim pra- vilne in dobre priporočje.
Če oseba ne pride povrnem denar.
Ne odlašajte da ne bo kvota zopet izčrpana.

MATIJA SKENDER,
JAVNI NOTAR
na Ameriko in star kraj.
5857 Butler Street,
PITTSBURGH, PA.

EMIL KISS, bankir,
133 Second Ave.,
NEW YORK, N. Y.

SASTOPNIŠTVO

Slovenski Banka D. D. Zagreb.
Prva Narodna Strojilnica, Zagreb.
Francosko-Slovenska Banka, Beograd.
In njih podružnice v Jugoslaviji.

Izpolnje v svetovni AMERIŠKI denarje v dinarjih in kronah v evrov kraj.

POTOM POSTE IN BREZJOVNO.

PRODAJAM SIFKANTE ZA VSE LINDJE.

VAN FRANKERIM ROJAKEM IN PLAMENI KRAJA.

ORAVJAM VSE BANOVNE POKLI.

PREJEMAM DENAR NA VLOGO IN PLACUJEM 4% OBRENTI.

Pišite po smis.

EMIL KISS, bankir,
133 Second Ave.,
NEW YORK, N. Y.

Najhitrejša vožnja v Evropo v razni približno
JUGOSLAVIJE
Pleja najhitrejši parniki

RED STAR LINE

FINLAND Aug. 8. Sept. 9. Okt. 14
ZELAND Aug. 13. Sept. 14. Okt. 21
KROONLAND Aug. 18. Sept. 23. Okt. 28
LAPLAND Aug. 26. Sept. 30. Nov. 4
GOTHLAND Aug. 31. Okt. 5. Nov. 9
(Antwerp zvez).

V Hamburg, Libere in Dantzig:

SAMLAND (3 razred zvez), Aug. 8. Sept. 12.

AMERICAN LINE

New York v Cherbourg in Hamburg

MINNEAPOLIS (3 raz

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Črna oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2557-58 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v objavi n. pr. (Julija 31-32) poleg vsakega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Posvetite jo pravilno, da se vam ne ustavi list.

"CHICAGO TRIBUNE" IN NJENI PREVAJALCI.

Pred nekaj tedni je dnevnik "Chicago Tribune" naznanil, da bo prinašal prevode člankov, ki so izšli v neangleškem časopisu, katero izhaja v Chicagu. Dnevnik je povedal, da je dobro, da se tudi tisti seznanijo z vsebino teh člankov, ki ne razumejo teh jezikov.

Ako bi dnevnik ostal zvest svoji obljubi in prinašal dobre prevode člankov iz listov tujezemskega časopisa, gotovo bi njihove temu ne ugovarjal. Dokler je dnevnik prinašal prevode člankov iz drugih listov, nismo mogli doznati, ali so prevodi dobri ali slabi, ali so prevedeni tako, da nam podajajo misel urednika, ki je spisal članek. Zaradi tega smo tudi molčali o tej najnovejši napravi pri dnevniku "Chicago Tribune".

V izdaji z dne 26. julija je pa dnevnik "Chicago Tribune" prinesel tudi članek "Ali je čas tukaj, ko sta delavska organizacija in solidarnost potrebni?", ki je izšel v 151 števil. Prosvete.

Že prevod naslova pokazuje, da je bil prevajalec zelo površen. Ponekde je prevajalec nekaj dodal v članek, drugje mu je za zopet nekaj odvzel. Sploh ni to več članek, ki je izšel v Prosveti, ampak je članek prevajalca. Ako bi ne bilo zgoraj nad člankom tiskano, da je članek prevod iz Prosvete, bi ga še v uredništvu Prosvete smatrali za samostojno delo, ki je površno podobno članku v Prosveti.

Nekatere besede so prevedene popolnoma narobe. Ali je to storjeno nalašč ali nevedoma, ne vemo. Javno pa je, da prevajalec ne ve ali pa ni hotel vedeti, kaj beseda boj v slovenščini, "der Kampf" v nemščini ali "la lotta" v italijanščini pomenijo v angleščini, ker drugače bi v angleščini ne zamenjal besede "struggle" z besedo "fight". Ako se v angleščini piše o boju, ki ga vodijo delavci za zboljšanje svojega položaja, ali če se razpravlja o razrednem boju, ne služi beseda "fight", ampak pravilno je "struggle". V angleščini ne pišemo "class fight", pišemo "class struggle". Delavci se bojujejo za zboljšanje svojih življenjskih razmer, se ne pravi "are fighting", ampak rečemo "are struggling". Beseda "izvojevati na tem mestu ne pomeni "obtain all gain by fight", ampak pomeni "obtain all gain by struggle".

To je le ena primera, toda napake bi se dale navesti v vsakem stavku, ker je prevajalec popolnoma nevedel v rabl slovenskega glagola. Drugi stavki imajo zopet popolnoma drugo misel.

Nimamo nič proti prevajanju člankov v angleščino, ampak taka prevajanja smatramo še za nekaj dobrega, ako so prevodi dobri. Odločno pa protestiramo proti takemu prevajanju člankov, kakršno je bilo v dnevniku "Chicago Tribune" dne 26. julija. Taki prevodi niso prevodi, ampak so potvarjanja. In proti potvarjenju člankov protestiramo najodločneje.

ZAKAJ SE MORA DELAVSTVO ORGANIZIRATI?

Poseči je treba samo par let nazaj in delavci dobi odgovor na zgornje vprašanje.

Premirje je bilo sklenjeno, v Evropi je nastal mir, razkidal se je komaj smodnik in privatni bizniški interesi so pričeli z novo vojno proti delavstvu in farmerjem. Zniževati so pričeli cene poljskim produktom, kadar zapuste farmo, da odromajo v skladišča velenakupnih družb, obenem je pa pričela ofenziva proti delavstvu. Ako so v eni industriji izpri delavce, ker se niso hoteli pokoriti ukazom privatnih bizniških interesov, so jih v drugi toliko časa provocirali, da so zastavkali.

In te privatne bizniške interese so podpirali profesionalni političarji starih strank. Na uslugo so jim bili povsod, kadar je bilo treba udariti po delavcih. Znižati so hoteli delavsko mezdo in podaljšati delovni čas. Predlagali so 25-odstotno in še višje znižanje mezde. Hoteli so, da delavci delajo zopet deset in več ur na dan, ko so po večletnem in trdem boju izvojevali 8-urni delavnik.

Imeli smo velike stavke. Štrajki jeklarskih železarskih delavcev je pokazal, kaj privatni bizniški interesi žele. Tej veliki stavki so sledile druge manjše stavke in zopet velike, kot stavka rudarjev in železniških delavcev.

Vsi ti štrajki govore resnico, da boj med privatnimi bizniškimi interesi in delavci še vedno postoji in da delavske vprašanje še ni rešeno.

Dokler delavske vprašanje ni rešeno, ne bo miru in dokler ne bo miru, morajo biti delavci organizirani strokovno, politično in gospodarsko. Kdor v boju ni organiziran, prav zanesljivo podleže.

In če bi ne bilo nobenega drugega vzroka, da se morajo delavci organizirati, je že ta velik, da lahko vsakega delavca prepriča o potrebi organizacije.

Vsaka stvar ima svoje meje.

Zdi se, da je Hardingovi administraciji ostalo prihranjeno, da se vtiča v razmere, v kakršne se dozdaj še ni vtičala nobena administracija.

Tam v Koblenzu v Nemčiji je ameriška vojska posadka. Kjer so mladi fantje in dekleta, se razvije ljubezenske afere, posledice katerih so poroke. In ker so ameriški vojaki ravno tako krvavi pod kožo in so v ljubezni podvrženi istim postavam, kot vojaki drugih narodov, je logična posledica, da so se nekateri zaljubili v nemška dekleta in jih poročili.

To seveda ni bilo nič v Washingtonu in vojakom je bilo povedano na zelo razumljiv način, naj se nikar ne ženijo z nemškimi dekleti. Seveda ukaz je bil utemeljen s običajnim strahom pred vohunstvom.

Navaden vojak ve tako malo o vojnih tajnostih, da nima kaj izdati. Pove lahko, kako izgleda njegov bajonet, sablja, samokres, puška ali top, kar imajo tudi druge armade. Zadržna vojna je dokazala, da zavezniki niso kmalu zaraditega, ker so imeli boljše orožje. Ampak sovražnik je bil izbršan na materialni in ljudski, med tem ko so zavezniki imeli vsega dosti. Njemu ni kazalo drugega, da se poda. In čimprej se poda, toliko bolj je zanj in za vse človeštvo. Torej resnega strahu ne more biti, da bi vohunke izbirale vprav med ameriški vojski svoje žene. Žene, ki se udajajo vohunstvu, si polžejo druge poklice, ki jim omogočijo, da res kaj izvoajo, kar bi v vojnem času koristilo njih državi. Tudi v tem oziru ima zgodovina številne nepobitne dokaze.

Danes tudi ni še nikjer dokazano, da bodo Združene države kdaj zapletene v vojno z Nemčijo. Nemčija je danes republika in najbrž nima najmanjše želje, da se zaplete v vojno z Združenimi državami v bližnji bodočnosti. Ampak če nemška dekleta zaradi tega izbirajo žene med ameriški vojski, da lahko vohunarijo za svoje države, kajpa s dekleti drugih narodov? Nihče ne more danes povedati, s kom bodo Združene države zapletene v bodočnosti v vojno. Tisti, ki so danes njih prijatelji, so lahko v prihodnosti njih sovražniki. Šaj pred letom 1914 tudi nihče ni mislil, da bo minilo komaj par let in Združene države bodo v vojni proti Nemčiji. Nevarnost vohunstva, ako taka nevarnost res postoji, ni samo v Nemčiji, ampak najde se lahko povsod.

Ako se misli zabraniti vohunstvo, tedaj je logično, da je treba storiti dvoje. Uvesti je treba obširno kongresno preiskavo, da se dožene, katere narodnosti dekleta so sposobna, da postanejo žene ameriških vojakov. Kadar se je to dogajalo in je bil sprejet tozadevni zakon ali izdan ukaz, se naj tudi vsakemu vojaku pove, predno prišede zvestoto, h kateri narodnosti mora pripadati deklet, v katero se sme zaljubiti.

Na ta način bi dobili očiščene družine.

Uvesti se morajo torej očiščene družine, kajti drugega izhoda ni, ako se hoče preprečiti, da se vojaki ne poženjo z vohunkami.

Pametni ljudje seveda pravijo, da je tisti ustrelil velikega konja, ki je priporočil administraciji, da se izda ukaz, da se v Nemčiji nastanjeni ameriški vojaki ne ženijo s Nemkami. Kaj takega se do danes še ni zgodilo menda v nobeni moderni državi.

Drugače ni moglo priti.

Grožnje niso še nikdar ničesar proizvedle. Pri produkciji je bilo treba še vedno pridnih delavskih rok. To ne velja le za produkcijo v tovarnah, ampak je ravno tako merodajno za produkcijo v rudnikih, na polju in drugje.

Ako delavci ne gredo v avtomobilsko tovarno in ne delajo, ne bodo v tovarni izdelali niti enega avtomobila. Če farmer ne orje, seje, žanje, mlati, mlinar ne melje pšenice, gospodinja ali pek ne peče kruha, ne bomo jedli kruha. Tako je tudi s premogom. Dokler rudarji ne gredo v rudnike in prične kopati premog, ostane premog pod zemljo, pa magari če se premogovniški podjetniki tako ponujajo, da pokleknejo pred svojimi zvrhanimi blaginjami s denarjem in molijo, da se cekini in

dolarji spremene v premog, bodo ceki ostali cekini, dolarji dolarji, premog bo pa ostal pod zemljo. Z grožnjo, da bodo odposlali vojske čete v razne premogovniške okraje je ravno tako. Minili so že lepi dnevi. Premog je ostal pod zemljo, ker so rudarji ostali doma. Pomanjkanje premoga pa postaja vedno bolj občutno. Grožnja se je pokazala kot velika zmotna.

Premogovniški podjetniki in profesionalni političarji so se lahko nekaj naučili iz te znote, ako znajo delati logične zaključke.

Iz tega nauka sledi, da se morajo zastopniki premogovniških podjetnikov vnesti v zastopniki rudarjev k eni mizi in se pogajati o novi pogodbi, pa bomo kmalu imeli dosti premoga.

Dokler premogovniški podjetniki ošabno izjavljajo, da se ne marajo pogajati z zastopniki rudarjev, morajo biti saj toliko močnejši, da nosijo tudi posledice svojega ošabnega obnašanja. Pred vsem morajo pa nase vzeti krivdo, da so zakrivali s svojo ošabnostjo in trmoglavostjo pomanjkanje premoga v deželi.

Zastopniki rudarjev so pripravljani se pogajati vsakdan o novi pogodbi, kajti le nova pogodba jim daje garancije, da rudarji ne bodo opoharjeni. Če pa kdo misli, da se bodo rudarji vrnili na delo na prazne obljube ali če se jim grozi, se je lahko prepričal iz dogodkov, ki so se razvili doslej, da čaka zastopni na tak dogodek.

Rudarji imajo za sabo izkušnje, iz katerih so se naučili delati svoje zaključke. Zaradi tega prave obljube in grožnje niso mogle v premogovniški industriji ustvariti drugega položaja, kot ga imamo.

Taktika japonskih delavcev.

Velje dejstvu, da japonski delavci neprestano zmagujejo v nebrojnih stavkah, oziroma pridobivajo zelo dobre kompromise — poročila Gertrude Haessler, korespondentka Federated Pressa v Tokiju — je komaj deset odstotkov organiziranih. Japonska ima okrog poldrugice milijona industrijskih delavcev.

Japonski delavci so organizirani v krizi in ko je kriza končana, se organizacije razpustijo. To je tajnost njihovega napredka. Japonski delavci ne obojuje organizacije, ne mara za njo, kljub temu pa ima vedno pred očmi svoj cilj. Kadar pride kriza so delavci takoj na nogah in v hipu je organizirana akcija, pa naj bo gola sabotaža ali stavka s strankami in s običajnimi krvavimi žrtvami. Akcija je navadno uspešna. Ako je delavec odlovljen iz tovarne brez tehtnega vzroka — in delavci dobro vedo, kaj mora biti tehtno — grede takoj vsi delavci s njim vred in tovarne. Unije ni, da bi dala direktno na štrajk — kriza je tu, toda delavci jo razumejo, nastopijo solidarno in ne mirujejo, dokler ni odlovljeni delavci zopet nastavljeni, ali dokler ni poravnana kakšna druga krivica.

Organiziranih deset odstotkov tvori Japonsko delavsko federacijo, ki je modelirana po Ameriški delavski federaciji. Suzuki Bunji, predsednik in vodja, je prijatelj Gompersa in ravno tako je konservativen, ampak njegovo stališče je tekoče kot Gompersovo, kajti bojevati se mora z večjo radikalno opozicijo.

V japonski organizaciji je bilo še več poskusov industrijske unije, toda brez uspeha. Japonske industrije so še mlade in delo še ni tako organizirano kakor v visoko razvitih ameriških industrijah.

Policijska na Japonskem evira vsako delavsko gibanje. Metropolitanski policijski biro v Tokiju in svezni biro notranjih stvari podpirata neko tajno gibanje, ki je podobno "kukluzsklanu" v Ameriki. Člani tega gibanja napadajo delavske shode s bodali, noži, palicami ali pestmi in včasih jim pomaga policija. V tej organizaciji so večinoma igralci za denar, lastniki hla prostitutke, do služni vojaki, ognjegašci in duhovniki japonske vere "šinto".

Izrazi, ki so znani v ameriških delavskih bojih, so prevedeni na japonski jezik in so se še udomačili med japonskimi delavci. Te besede so: štrajk, izpor, odprta delavnica, črna lista, akeb, stavkokaz, kapitalizem, proletarijat itd.

"Nikar ne pričakovati preveč od japonskega delavstva", je rekel voditelj Jikej omenjeni ko-

respondentki. "Ne pozabite, da je industrializem na Japonskem še mlad. Ampak mi se hitro učimo in kmalu bomo prekosili delavsko gibanje v Ameriki. Vaše gibanje se nam zdi zelo počasno."

Književne vesti.

Mladinski list. Mesečnik za slovensko mladino v Ameriki. Izdaja Slovenska narodna podpora. Jednota. Naročnina za štane 30 centov na leto, za pol leta 15 centov; za neštane 60 centov na leto. Za inozemstvo 75 centov na leto.

Pod gornjim imenom je izšla prva številka mesečnika za mladino, katerega je pričela izdajati naša jednota za svoje male štane in članice v Mladinskem oddelku, katerih je okrog 14.000. List je v obliki velike osmerke, ima 16 strani in se tiska na dobrem papirju. Vsebina je slovenska in angleška.

Prva številka ima sledečo vsebino: Naš namen in cilj. Jože Zverinšek: Šolsko leto je končano. Džami: Prijateljstvo. J. Zupančič: Električna. Lincoln, prijatelj življenja. — Ella Wheeler Wilcox: The Ah-Goo Tongue. Jane Taylor: The Star. Jakata: How the world came to an end. H. C. Anderson: The Flax. Lucy Larconi: The Brown Thrush. Katherine B. Foot: Jermiesky's Sacrifice. Can you spell? Slovenian Alphabet.

List bo prinašal v naprednem duhu spisan kratke povesti, pesmi, kratkočasnice, navodila za učenje slovenščine in druge primarne blago ter slike.

"Čas" ima v svoji julijški številki sledečo vsebino: Ivan Zorman: Poročna zora, pesem. Prijateljstvo, pesem. Frank Kerfe: Za solnce, povest. F. Osensovski: Rumeni papež. Luči in vrel. Rušije, začetnica nove dobe. Frank Kerfe: Osmajntji amandment. A. J. Terbovce: O, to oči. Najpotrebnejši mineral. M. J. Olgin: Novo življenje nove Rušije. O mrli luči. Nevidne sile naše zemlje. — Priloga: Gospodinski oddelček. Naslov revije: Čas, 1142 Dallas Rd. N. E., Cleveland, O.

Socializem in vera. Spisal Zvonimir Bernot. Ljubljana. Dne 1. maja 1922.

Knjiga je namenjena preprosti delavski in kmetaki masi v stari demovini, ki tako zelo potrebuje podobnega čtiva v poljudni, lahko razumljivi obliki. Istotako pa je dobrodošla slovenskim delavcem v Ameriki, ker se ne omejuje na noben kraj. Jako dobro delo, ki tolmači vero in socializem ter razlike med obema na tako izborni način, da ga mora razumeti vsakdo.

Pisatelj pravi v predgovoru, da naj bo ta knjiga čitatelju to, kar je verniku molitvenik, toda bognejši, da bi jo imel za tak molitvenik kakršni so vsi dosedajni — dabi čital iz nje samo črke, besede in stavke in mislil, da to še prinese srečo! Knjiga je samo kajipot čitatelju, ki si mora sam kovati svojo srečo.

Nasemu narodu je treba še ved in še več takih knjig. Zato je tololo priporočamo čitateljem "Prosvete". Dobi se pri upravištvu "Proletarca" v Chicagu.

GOVORBO KINO IMAJEN.

Profesor Joseph T. Tykociner z illinojske univerze je po desetih letih dela končno iznašel kinematofon, to je stroj, ki jemlje kinoslike in obenem reproducira glasove. Poskušnja se je dobro obnesla. Osebe, ki se gibljejo v sliki, govore s naravnim glasom kakor med igranjem in sliki je tudi stopinje po trdem tlaku, loputanje z vratni in okni, metanje raznih predmetov na tla itd. Iznaidba je še patentirana in mogoče pride kmalu v gledališča.

LOVEČ SE JE PREHRANJEVAL 22 DNI Z METO.

The Pac. Man. — 72-letni lovec Frank Reynard se je odpeljal v svojem malem indijanskem čolnu na otok, da pobere jajca divjih rac. Nastal je vihar, ki je odtrgal čolnček. Lovec je ostal na otoku in ni mogel z njega. Ostal je na njem dva in dvajset dni in se prehranjeval ves čas z divjo meto.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Clinton, Ind. — Uredništvo ne izdaja imen dopisnikov. Omenjeni kot o njem pišete, ni pravi. Nikar ne mislite, da bi se človek, ki je storil kaj zlega, oglašal še v javnosti. — Pozdravi

Chisholm, Minn. — Ali sme uredništvo staviti pod dopis Vaš poln podpis? Drugače bi bilo proti pravilom ENPJ, ako bi bil dopis problem. — Pozdravi

Meteoriti.

Pravica je moč. Moč je pravica. Pravica je tam, kjer je moč. Tako je danes in nič drugače.

Kje pa je moč? Včasih je bila moč v krepkih mišicah, ki so znale silno udariti z najtežjim kolom. Od tiste dobe smo se pomaknili naprej za en las. Od človeka-brlogarja do Edisona je sicer preteklo 10.000 let, ali to je toliko kot eden dan v življenju človeštva. V krajih, katerih še ni obiznila blažena civilizacija, odločuje še danes surov kol.

Danes je moč v denarju, pravzaprav v kapitalu; denar je le zrcalo kapitala. Kdor ima kapital — posameznik, trust ali država v posth trusta — ima tudi moderni kol, kol civilizacije v podobni puške, kanona, zakonov itd. v svojih rokah.

Delavci, ki zahtevajo pravico, morajo vedeti, da ne bodo imeli pravice, dokler ne dobe moči. Močni pa bodo le takrat, kadar — dodobra organizirani — lahko odpravijo vse krivice, ki jih danes mučijo.

Upton Sinclair, najboljši živeči pisatelj v Ameriki, ki piše za trpeče delavce, ne za denarne mogotce, je spisal novo povest z naslovom "They Call me Carpenter". Kristus je prišel drugič na svet — v Ameriko. In kaj se je zgodilo z njim? Razglasili so ga za boljševika! — Moderni pisarji, farizeji in duhovni slatega teleta, med katere spada tudi naš Kazimir, so razglasili do mozga.

Vsak, kdor čita angleško, bi moral prečitati to strašno obtožnico kapitalističnega farizejstva.

Sposobnost kapitalističnega gospodarstva!

Kdo se ti ne klanja? Štiri mesece so proizvedli indfunkcijske namesto premoga.

Premoga ni, imamo pa cele gore "indfunkcijske". Kogar bo pozimi zeblo, naj naroči tona "indfunkcijske" in zahvali Boga, da živi v deželi največjih smolnosti.

Dvaindvajsetletni sin multimilijonarja Duponta se je ponudil za stavkokaza v železniški delavnici. Milijonaraki smrkolin ne potrebuje 20 centov, ki jih plačuje družba stavkokazom na uro, niti mu ne diši delo, ker drugače se bi ga lotil v mirnem času ali v tovarni, kjer ni stavke. Smrkolin smatra stavkokazstvo za sport.

Ampak te vrste sport se rad grdo mačkuj. Pred nekaj meseci so stavkale delavke v tovarni za sladstice v Chicagu in hčere nekaterih bogatinov so šle stavkokazit. Ko je pa stroj za rezanje testa odrezal tri prste na roki bogate stavkokazinje, jih je hitro minilo vse veselje do tega sporta.

Dejstvo, da sinovi in hčere ameriških dolarokratov, ki drugače nikoli ne primejo za pošteno delo, hodijo stavkokazit iz zabave, dokazuje moralno propadlost ameriškega kapitalizma dogola.

Še, še bo krščanski svet molil za mir. Angleški vojaški isvedenci napovedujejo sledečo grozoto bodoče vojne: letalo, katerega ne bo slišati, ne videti, ker bo pet milj visoko v zraku, bo metalo dve toni teške bombe, napolnjene s takim plinom, ki bo lahko v pol uri pokončal vse prebivalstvo mesta kot je London. — Ko to pride, tedaj bo krščanstvo izpolnilo svojo nalogo.

Časopisje/poroča o samomorilcu v Angliji, ki se je usmrtil s avtosugestijo, to je z živo vero. Zavezal si je ruto okrog vratu, pa ne tako čvrsto, da bi ga bila davila in potem si je domisljal, da visi in umira in v tej veri je res umrl.

To ni nič novega niti čudnega. Človek zboli in umrje valed avtosugestije in narobe — ozdravi. Mnogo "žudežev ozdravljenja" v romanskih cerkvah pride na ta način, ampak ljudje ne vedo tega, ljudski sleparji, ki live od nevednosti, pa kriče, da se gode "čudeži". Znanost je pojasnila je marsikak čudež in jih bo še več. Znanost odkriva ranice.

Vojaki ne kopljejo premoga s bajoneti, kopljejo pa nekaj drugega: politični grob stari-republikski gardi, v katerega se svrne v prihodnjem novembru, ako nas ne varajo vsa znamenja.

Pater Kazimir je tako velik prijatelj delavcev, da iz samega prijateljstva do njih, posebno pa do Ameriške delavske federacije, vodi — akebke tiskarno.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

S pota. — Neki rojak mi je poslal izreček "Edinosti", čeh, sedaj te pa je malo počeljal. Obenem me je opozoril, zakaj se nič več ne oglašim v Prosveto.

Predvsem moram odgovoriti toliko, da prečistim oče Kazimir, pod katerega vodstvom je "Edinost", je res že postal kramar v vsakojako rečjo. Ne more kar več zakašljati, da bi se mene ne dotaknil. Zato pa trobi in kliče, da s tem dela reklamo za svoje trgovine, katere je že imel vsakovrstne, samo a slabo hibo kaže se ni pričel. Želim mu dober kšest, ki zadnje čase ima agente ki prodajajo njegove liste in pobarvano "zlatnino". Torej, novi pehar, hvala vam za pristoje reklame. Le tako naprej, kar pišite v edini katoliški list napadajoče spise in take reči, ki ne spadajo v pošten list.

Zakaj ne poročam v Prosveto, je zastavljeno vprašanje. Zato, ker sem večinoma v gošču, berem jagode in ribarim. Kje naj potem dobim kaj za poročila? Ali naj opisujem solnčne rože ali kaj podobnega, kar je že premeto in bilo opevano tisočkrat? Novic ni drugih kot da se delo tu nekako odpira, da delavcev priznajo. Vzrok temu je, ker je za sedaj draginja premala plača.

V Gilbertu, Minn., bo SNPJ kmalu zopet dobila bratov v mladinski oddelki. In to skoraj po čedus, ako pomislimo, da so po dolgi 18 letih zakona dobili pri Johnu Zupaničju (po domače Jurčkovem), krepkega, osem funtov težkega sinčka — prvorojenčka. Zupanič, kot stari član SNPJ, okoli njega obilo bratov in drugih prijateljev so se veselili. Vse je bilo veselo in zvestava je nekako pomorno plapolala pri Zupaničju. — Matija Pogorelec.

Rock Springs, Wyo. — Prav čudne reči se poročajo iz delavskega departamenta v Washingtonu, D. C. Vzemimo naprimer poročilo, ki je bilo v Prosveti, št. 172. Da slovenski delavci še bodo verjeli takim poročilom, moram malo pojasniti o stvari. Prav gotovo, da so tudi druge države pretirane radi števila, toda jaz bom pojasnil samo o situaciji v Wyomingu.

Glasi se, da dela v Wyomingu 1000 premogarjev. Rad bi vedel, kje delajo dotični ljudje, ker stavka je v tej državi stodoletna. Niti eden ne dela in v rovi so zaprti, tako, da se stavkarski nobeden ne more. Premoga se ne produca niti za eno lopato in zaloge so skoraj popolnoma pošle. Smešno so taka poročila, a večinoma ljudstva jim verjame. Če bi res toliko ljudi delalo, bi ne imeli toliko pomanjkanja premoga. Harding bi potem še lažje delal na črto, kako bi uničil stavko, to je, da bi izginila s površja U. M. W. of A. Ta moč se je dovolj izkazala, kako simpatije gdi do organiziranega delavstva. In takega predsednika imamo v Združenih državah, da zapoveduje milijonom delavcev? Kaj bodo rekli drugod, posebno o tistih, ki so pomagali, da je prišel sedanji predsednik na krmilo?

Operatorji v administraciji vred so razočarani, ker mislijo so pač, da bomo mi radi prej šli delat kot bodo oni to hoteli. Pa pošteno so se zmotili, in sedaj, ko vidijo, da se bliža njih polom, sami ne vedo, kako bi nas spravili nazaj v tiste zaupljive jame, ne da bi nam plačali toliko, da bi se človek pošteno preživel.

Le škoda, da so ravno volitve pred durmi in v tako kritičnem času. Gotovo bi se še drugače obnašali proti nam, tako pa vseeno malo mislijo, ko bi se pa le sbrali neumni delavci in pomedel s njimi. Čas bi že bil za kaj takega, toda delavci je tak kot kuček. Če ga bolj udariš, bolj se ti prilame. Še nekaj jih je brez pameti, da se bojijo in se ne upajo izraziti čpravno bi mislili kaj pametnega. Večinoma so taki Amerikanci, ki mislijo, da so zelo nasobraženi, in resnici pa so še daleč za inozemci. — Stavkar.

Red Lodge, Mont. — Ni mi treba poročati glede stavke, ker dovolj je bilo že pisanega le te naselbine glede poteka stavke. Kolikor se je pokazalo, so rojaki in rojakinja v naši naselbini zelo napredni. To se je posebno pokazalo pri ustanovnem shodu ko so drago Eugene Debs, še bolj pa po podpisovanju za čarter novonastanovljenega naprednega kluba. Žel, da se še dobijo take kene kot je naprimer ona Johana iz

Šepjana, za katero bi bilo priporočljivo, da se pridruži drugim nasetežem, ki jo bodo gotovo sprejeli z odprtimi rokami, daširavno je Primorka, kjer navadno ni takih ljudi ali pa so zelo redki. Primorskemu stavkarju iz West Virginije čestitam. Naj bo zagotovljen, da je rojakom in rojakinjam naprednega mišljenja znano, da ne rase ljuljka med pšenico samo na Primorskem. Če bomo hoteli po končani stavki delati statistiko, kje so bolj rodovitna tla za ljuljko, bi prišli do preobilnih zmešnjav. Drugače bi bilo, če bi imele ženske večjo svobodo v političnem oziru in boljše priliko do izobrazbe in socialnem življenju. Tedaj bi gotovo znale še kaj drugega kot pasti kokosice in molzti kravice.

Pozdrav vsem naprednim rojakom in rojakinjam. — Poročevalka.

Glencoe, Wyo. — Pri nas je stavka stodoletna, poteka mirno in tako mislim, da se bo nadaljevala do naše zmage. Rojaki, ki se niste pristopili k organizaciji, pristopite dokler je čas. Po končani stavki vam ne bo pomagalo nobeno izgovarjanje. Rojak iz Somerset, Colo., se je zagovarjal, da ni bilo organizatorja, kakoršen izgovor pa ne drži. Meni je dobro znano, Somerset izza let 1915 in 1916. Bovi so nas tedaj mučili, da je bilo treba en dan premog pripraviti, drugi dan, ko je rovo obravnavati pa ga naložiti. Tako je bilo treba delati po 16 ur za eno mesdo. Dobili sem slab prostor, a še sem se kaj pritožil, je bos poročal pot iz rova. Tedaj tudi organizatorjem ni bilo moči priti v naselbino, ker kompanijski hlapčoni so vsakovrge aretirali, ako je prišel v kampo ter ga vrnili nazaj, ako ni bil po njihovi volji. To je bilo leta 1915 in tedaj, če je prišel niti kaj premogar, ni dobil dela, ako ni imel na svoji strani kakake kompanijskega priljubljenca, da je zanj govoril.

Bil sem na obisku svojih prijateljev v Seofieldu, Utah. Veselo me je, ko sem jih videl, kako vztrajni so za organizacijo in izboljšanje svojega položaja. Zato čast vsem Slovencev in ostalim stavkarjem. Izneveril pa se je iz organizacije L. M. Ali morda misli, da ga bodo vedno spremljali vojski na delo. Takega varstva bo konec v kratkem. Misli, je morda, da bodo rojaki veseli, da jih je vabil na delo, toda motil se je. On in vsi njemu enaki se bodo kesali po končani stavki, a bo prepozno.

V Seofieldu sem dobil dobro pretežbo, za kar se zahvaljujem družinam L. Fern, F. Razburček in Joe Glagovšek. — Pozdrav vsem zavednim rojakom. — Frank Kiren.

Bertha, Pa. — Kot je razvidno iz dnevnih poročil, prihajajo za nas rudarje odločilni dnevi. Administracija v Washingtonu je zagrozila nam, ki se borimo za pravilno stvar, da nam preti svinac mesto kruha. Slepo nas je gledala skenzi tri mesece in pol, nato pa hoče da se zatre odpor delavcev in da nas zopet poženejo v podzemeljske prostore v senči bajonetov. Njih hlapci bi nas radi prišli k delu s samokresi v rokah, kot so nekdanji grajski valpeti s bičji sužnje.

Vprašanje je, koliko delavcev je pripravljenih iti v tako sužnost. Gospoda naj nikar ne pričakuje, da bo lahko s brutalno silo pognala rudarje na delo. Obžalovanje vredni bodo oni, ki se jim bodo podali.

Sotrpini, ker smo stali še skozi štiri mesece trdno na stavki, stojmo še sedaj v odločilnih dneh. Nikar ne pustimo, da bi bile poročene naše pravice do življenjskega obstoja, do česar smo upravičeni po naravnih in človeških postavah. Naj oni "prostovoljni delavci", pretepači, deputiji in bosi sami gredo v rove, saj orodja jim ne manjka. Kar s puskami in orožjem naj se spravijo nvd premog, s količji in bajoneti naj odstranijo debele plasti kamenja.

Ko se bo vsa silita gospoda streznila in podpisala pogodbo s našimi unijskimi voditelji, takrat se bomo vrnili na delo in nič prej, ako prav pokličejo na pomoč vso zvezno rezervo.

Vprašanje nastane, kdo je kriv, da administracija rožlja s bajoneti proti nam. V odgovor na to vprašanje moramo odgovoriti le, da je krivo delavstvo samo. Ne brigamo se dovolj za državljanstvo in drugi na dan volitve volijo na odgovorna mesta take ljudi, kot nam danes pošilja obožovane sile. Kakor smo si postlali, tako pismo. Če danes ne spregleda sleherni delavec in se ne zažveda, za koga mora oddati ob pri-

hodnjih volitvah svoj glas, tedaj mu ni za pomagati. Edina pomoč za nas delavce je v socializmu. Ako bi imeli po zakonodajah in drugih mestih ljudi iz delavskega razreda, ne bi padali količji po delavskih glavah. Nacionalizirati je treba rudnike in vso industrijo, ker ljudstvo isto obratuje, torej morajo biti last vsa ljudstva. Danae so številni rovi last tetrov, ki so si nagromadili bogastvo od rok trepešega delavstva.

Kadar delavstvo spozna svojo moč v glasovnici, in bo uvidelo, da lahko odpravi gnile razmere, tedaj bo tudi konec vednemu utegavanju plaš in industriji kot se to dogaja dan za dnem, da mora delavčeva družina počteno preživeti s tako "masno" plačo! Če bi bilo delavstvo složno, bi danes sedel na onem odgovornem mestu Debs, tako pa, ko se da preslepiti od raznih plačanih stopačev, daja glasove svojemu nasprotniku in s tem izdaja svojo lastni razred. Le s vzajemno pomočjo nam bo zasijal lepši dan. — Stavkar.

St. Louis, Mo. — Bližajo se nam primarne volitve po celih Združenih državah, kjer bode nominirani kandidati za vse službe razen predsednika. Ravno v tem času pa je okoli milijona in pol delavcev na stavki. Človek ne more statistirati, kdaj in kako bo stavka končana in na kateri strani bo zmaga. Kakor razvidim, si kandidati republikanske in demokratske stranke v St. Louisu prav nič ne razbijajo glav radi delavčevske in premogarske stavke. Oni pač vedo, da bo zmaga na njihovi strani o priliki volitav, kajti organizirani kakor neorganizirani delavci v St. Louisu se prav nič ne brigajo, kdo bo nominiran za prihodnji dve leti. Sedaj samo drug drugega sprašujejo, kdaj bo stavka končana. Predsednik Harding objavlja, da bo počakal še 14 dni; njemu se ne mudi, ima še dobri dve leti časa. To je pač predsednik, za katerega so volili šlemčičarji in premogarski delavci. Zdaj pač ni treba tožiti, je prepozno.

V St. Louisu je okoli 80.000 delavcev. Vsaki dan sem med njimi, pa še nisem slišal 10 od njih, da bi vodili kako propagando v korist delavskih kandidatov. Mogoče bi si kdo mislil, kako da bi nikdo ne volil za to stranko, če ima svoje kandidate. Da, bratje, ima jih nominirane sposobne ljudi, ali delavci jih ne marajo, ker ti kandidati se bedni proletarci; republikanci so za delavce dobri, ki imajo vsa dovolj in so bogati. Tako misli še večina članstva pri naših unijah in odtod pride vse gorje. Člani naših unij celo agitirajo za ti dve nazadnjaški stranki: na njihovih avtomobilih vidim napis: Vote for Republican ali pa vote for Democrat. Nekateri imajo tudi doma po svojih članovih take napise.

Rojaki, kaj si mislite o takih delavcih? Ali smatrate take ljudi kaj manj škodljive kot so stavkarki za časa stavke? Po škodi, ki jo povzročijo oni kakor drugi, bi jih lahko smatral za brate. Kaj si more zaveden delavec misliti o svojih tovariših, ki agitirajo za nazadnjaške kandidate, ki so se vsikdar pokazali, da so na strani kapitalistov. Taki nezavedni so po eni strani borijo za svojo ekstenzenco, po drugi strani pa agitirajo za kapitaliste, ki so glavni povzročitelji, da je ekstenza delavstva ugrožena.

Človek bi po vsem tem lahko sodil, da delavci sami ne vedo, kaj hočejo. Dnevno beremo v časopisih, kako se delavstvo cele Evrope bori proti buržoaziji in kapitalizmu. Pri nas v Ameriki tega ni, pač pa je narobe. Človek se mora zgražati nad propagando, katere vodijo ameriški delavci. Za tem stremijo oni, to pa bom pisal potem, ko bo stavka končana. Premogarji bi morali biti te dni v St. Louisu in mnogo bi se lahko prepričali, kako se pri nas propagira za slavno demokracijo. — J. Stancic.

Fursiglove, W. Va. — Pozor Jugoslovani in delavci vsake druge narodnosti. Dosti rojakov je, ki ne čitajo sploh nikakih časopisov, ven dar pa jim lahko pride v roke list, ki jim neizmerno škoduje. V roke sem dobil hrvaški narodnjaški list, v katerem sem videl oglas, da išče družba The New River Co. + MacDonald, W. Va. 150 rudarjev za delo v premogorovu. "Kjer ni stavke." Iščejo izučene premogarje in take, ki se želijo učiti kopanja premoga. Učnje izravaje, čuvajte se pred lincenami, ki bi go zadobili, če bi šli delat v oni rov.

Ne grditje svojega imena s pridevkom, ki ga črti vsak zaveden delavec in se prime onega, ki opravlja delo medtem, ko njegovi drugovi stavkajo. Oni hrvaški list oglašajo, da tam ni stavke. Kako more trditje urednik onega lista tako budalost, če vendar že celi svet ve, da je po širnih Združenih državah stavka premogarjev. In vi v McDonaldu, ako še vedno delate, izderite bruno iz vaših oči izperite si oči in pogledajte v delavske časopise, pa boste videli, da vaši sotrpini ysepovod stavkajo. Sprevideli boste, kako so nakane, s katerimi hočejo za vedno zaslužiti ubogo delavstvo.

Vsako lahko zna, da je stavka sedaj povsod po Združenih državah in pozvani so bili v stavko tudi po majnah, kjer se poglavi niso odzvali ter še nadalje delajo. Tudi ti so začeli zapuščati rove in jih zapuščajo vedno bolj, zato nas stavka vsaki dan več. Zavedamo se, da potemtakem moramo smagati. Tudi vi, ki delate po železnih delavcih ter delavci po vseh organizacijah, ne hodite sedaj delate v delavnice kjer drugi stavkajo. Sedaj je prilika, da poskrbite svojim otrokom malo boljše obetov in jim ne pustite, da mototer vzamejo še to, kar ste si potem svojim organizacije s trudom pridobili. Ali ljudje, ki še delajo po premogovnikih ali v železnih delavnicah ter še vedno pripadajo k organizaciji, ne vedo, da s tem kršijo pravila? Če so pri Slovenski narodni podporni jednoti, Hrvatski zajednici ali kateri drugi brataki podporni organizaciji, kršijo pravila tudi take organizacije. Samo pogledajte naj pravila svoje organizacije in videli bode, kaj ista v tem oziru zahtevajo.

Sploh pa, ako so v katerikoli organizaciji, vidijo in slišajo, kako danes poteka stavka in kakaga smadaja je. Kdorkoli zna čitati, bi moral biti naročen in s pazljivostjo čitati delavske časopise, ako ne zna, moral bi se naučiti čitanja, za kar pa bi morali poskrbeti njegovi tovariši, da bo informiran o vsem razvoju stavke in bo vedel, za kaj so gre.

Pozdrav stavkarjem. — A. Salopek.

ZDRAVNIŠKI NASVETI.

Piša vrh. zdravnik F. J. Kern.

Izgubila vonj.

Članica mi piše: Zbolela sem l. 1918, na španski influenci in sem pozneje leto dni trpela na njenih posledicah. Spila sem galone medecine in pojedla veliko pilul, da sem še hiva ostala. Eno leto pozneje sem izgubila vonj, da mi nič ne diši, ne smrdi. To je zelo hudo za žensko, ki mora povsod imeti svoj nos, zlasti zdaj poleti. Domači zdravnik mi je rekel, da je od boleznih ali valed preveč zavrijih zdravil. Prosim, g. doktor, ali bi bila kakka pomoč za to, da bi se mi povrnil vonj?

To je pač redek slučaj. Dozdaj še nisem videl bolnika, ki bi prišel ob vonj radi influenec ali valed zavrijanja zdravil. Vonj izgubijo ljudje, ki imajo katar v nosu, prevelike turbinatne kosti (turbinate) ali sploh gnojitev v nosu ali v bližnjih kotlinah (sinus infections). Članici bi svetoval, da gre k zdravniku za nosne bolezni. Včasih se da pomagati, zlasti če sta nosnici zatlačeni valed vnetja v nosu ali valed polipov.

Član mi piše: Molim Vaa, da mi date uputo in mojej velikoj nuži. Imam heer boleznju ved dva meseca; stara jest 12 godina. Še uvijek tuži, da glava boli. Šed več leži u krevetu s. tjeđan. Imali smo dva doktora, jedan je kazao, da njoj treba očali, drugi da joj treba operacije na vratu. Ali ona kaže, da ju ništa ne boli, samo kad uhtane; postane bleđa i slaba.

Is nadalnega pisanja bi sklepai, da je nadleguje tudi kašelj. Imela je influenco in odtedaj ni bila več zdrava. Morda ima deklicna bolezen na pljučih; domači zdravnik bi pač lahko to dokazal, če jo natančno preišče. Ne verjamem, da bi bilo toliko slaba edino valed slabih oči ali vnetih tonail.

Član mi piše: Boleham že tri meseca; imam bolečine v križu ter naprej do kolka, pa obeh straneh; na desni strani je bolečina hujša ko na levi. Zdravnik mi pravi, da sem bolan na obistih; vsak teden grem enkrat k njemu, pa mi njegova zdravila ne pomagajo dosti. Zadi-

nja dva dni sem še slabši; ves trebuh me boli posebno okoli mehurja in vodo moram puščati vsake pol ure. Zdravnika ne morem več plačevati, ker sem brez denarja. Ali, mi morete kaj svetovati?

Je pač težko dati v tem slučaju nasvet, da bi kaj zalegel. Za pekočo vodo in vnet mehur damo skoro vai zdravnik ena in ista zdravila: Urotropin. Dobijo se v lekarni, vendar je najboljša da jih član vživa pod nadzorstvom zdravnika. Lahko ima pa še kako drugo bolezen, ki bi potrebovala drugih zdravil.

Članica mi piše:

Naj Vam nekoliko opišem svojo bolezen, ki me muči že leto dni. Dva meseca sem bila boljša, zdaj me je pa zopet prijel; kar sapa mi zapira, tema se mi naredi pred očmi, ustrašim se vsake najmanjše stvari in sree mi začne hitro biti. Kadar se me zares poloti, mislim, da bom kaj umrla; ko me pusti, je pa apert dobro. Ob mesecu sem tudi jako slaba. Tukaj mi doktorji pravijo, da imam krč v želodec, drugi da sem nervozna. Prosim, dajte mi kak nasvet; sem še mlada in bi ne umrla še rada.

Veliko stvari lahko povzroča nervoznost, čez katero se pritožuje članica. Nekatero so nervozne valed ženskih slabosti, druge valed premalo počitka ali valed preprirov v družini. Bolezen in stanje bolnice ni dovolj podrobno opisano, da bi človek mogel izreči svojo sodbu.

Članica mi piše:

Več let me še boli želodec, da komaj izdelujem svoje delo. Kadar perem, se moram stiskati okoli pasa s rokami. Peče me v želodec,

pa riga se mi, da me je kar 'špot'. Dela imam dosti; imamo pet otrok, najmlajši dve leti star.

Veliko žensk trpi na bolečinah v trebuhu valed pretegnjenja pri porodih. Želodec, jetra in dostikrat obisti jim padejo doli proti medenci. Takim pomaga korset ali pas. (Abdominal belt). Zoper sapa in pečenino v želodec naj članica poskusi jemati baking soda ali Milk of Magnesia.

TUDI V WASHINGTONU OB-
ČUTUJO STAVKO ŽELEZNI-
ČARJEV.

Washington, D. C. — Da prihajajo lokomotive, železniški vozovi in druga železniška oprema vedno bolj na pas, odkar je prišla stavka železničarjev, govore vlaki, ki prihajajo v Washington in odhajajo iz njega.

Kurilnice so natičene s lokomotivami, ki so potrebne nujnega popravila. Druge lokomotive zopet obleče kar na progi, ali pa na washingtonskih kolodvorih. Veliko število vlakov vozi s zamudo, nekateri so pozni celo po deset ur.

In kaj pravijo višji kolodvorski uradniki? Razmere so normalne!

Prostitucija na Dunaju.

Dunaj. — (Feder. Press.) — Dr. Demahl, policijski zdravnik, je objavil statistiko glede prostitucije na Dunaju, ki je posledica bankrotiranega gospodarskega sistema. 1800 prostitutk je registriranih na policiji, poleg tega je pa 77 tajnih prostitutk na vsakih 10.000 žens, ki žive na Dunaju. Leta 1920 je bilo aretiranih 7627 žena in deklet, ki so se prodajale brez policijskega dovoljenja in polovica teh je bilo spolno bolnih. Žena vojakih častnikov in sploh žena prejšnjega srednjega stanu, katerega je uničila vojna, tvore večina prostitutk.

Velika vrzel je zamašena!!

Ali se hočete naučiti angleščine brez učitelja? Ali želite raznih dobrih informacij o ameriškem državljanstvu in navodih, kako se pišejo angleška pisma in kako se delajo razne legalne listine (prodajne in najemnineke pogodbe, intabulacije, oporoke itd.) v angleškem jeziku? Teda naročite najnovejšo knjigo, katero je izdala Književna matica S. N. P. J.:

SLOVENSKO-ANGLEŠKA
SLOVNICA.

Prva knjiga te vrste za Slovence! — Ima 364 strani in je vezana v platno. Stane \$2.00 s poštnino vred.

Knjiga vsebuje natančne in obširne podatke o izgovorjavi angleških besed in oblikoslovju ter skladnji angleščine. Vse težkoče in kaprice angleškega jezika so tu razložene in pojasnjene.

Dalje so v knjigi navodila, kako se pišejo angleška trgovska pisma, prošnje za službo, pisma do prijateljev, čestitke, šaljiva in pohvalna pisma, sožalna pisma, snučilna pisma.

Nadalje so informacije o poštmem sistemu za pošiljanje denarja, o ameriški vladi in osebnih pravicah, prošnjah za ameriško državljanstvo, izdajanju potnih listov nedržavljanom itd.; o denarju, merah in utežih.

Končno so v knjigi navodila in primeri za sestavljanje legalnih listin, kot so prodajne in najemnineke pogodbe, intabulacije (mortgage), oporoke itd. v angleškem jeziku.

Sleheri naseljenec, ki hoče v Ameriki kaj veljati in napredovati, mora znati pravilno angleško govoriti, čitati in pisati. Ta knjiga je najboljši učitelj in informator. Slovenski delavci! Ne zaostajajte za drugimi! "Slovensko-angleška slovnica" je namenjena vam! Naročite si jo in naj vam bo šola ob večerih in drugih prostih urah.

Druga knjiga, katero je istočasno izdala Književna matica S. N. P. J., je

"JIMMIE HIGGINS"

Spisal Upton Sinclair.—Pislovenil Ivan Molek.

To delo slavnega ameriškega proletarskega pisatelja je prava slika razmer, v katerih je živel ameriški delavec za časa velike vojne. V Higginsu je poosebljen ameriški proletarijat, ki je garal za profitiranje v munijskih tovarnah, se vezbal v vojaških taborih, potoval čez morje, izpostavljen submarinom, trpel na bojiščih Francije "za demokracijo"—in kaj je bilo njegovo plačilo? — Naročite si in čitajte to zanimivo povest.

Knjiga ima 481 strani in je vezana v lične trde platnice. Cena \$1.00 s poštnino vred. Vaa naročila, katerim je pridejati denar, pošljite na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

OFICIJELNA NAZNAJILA S. N. P. J.

POZOR ČLANI KNJIZEVNE
MATICE S. N. P. J.

Uljudno se opozarjajo vsi člani Književne matice, t. j. oni rojaki, ki so vplačali \$3 članarine in ki so upravičeni še do dveh knjig, da naznanijo nemudoma svoje sedanje naslove tajniku Književne matice.

Peter Bernik, tajnik Književne matice SNPJ, 2657 So. Lawn-ale Ave.

INICIJATIVA.

Društvo štev. 233, S. N. P. J., Kokomo, Ind., je po temeljiti razpravi prišlo do prepričanja, da je točka j), člen 27. naših pravil nepravilna in krivična, zato se poslužuje pravice zaježene v členu 6. (INICIJATIVA IN REFERENDUM) in predlaga sledeče:

Člen 27., točka j) pravil S. N. P. J., ki se glasi: j) odrezanje roke ali noge valed boleznim (ne valed nesreče) . . . \$100, naj se spremeni v toliko, da bo se glasil: j) odrezanje roke ali noge . . . \$100.

Razlogi:

1. Ker je naša jednota bratska organizacija, zato smatramo, da bi se ne smelo delati razlike, kadar je kateri njen član v nesreči, in če zgubi nogo ali roko, ni nič več kot prav, da se mu plaša operacijska odškodnina, pa naj bo potem zguba roke ali noge valed boleznim ali poškodbe.

2. Ker je S. N. P. J. delavska podporni organizacija, katere članstvo sestoji po veliki večini iz delavcev zaposlenih v tovarnah in rudnikih, kjer so vsaki dan izpostavljeni nevarnostim in kjer se vsaki dan lahko ponesreči tako, da zgube roko ali nogo.

3. V odškodninski sklad moramo prispevati vsi člani, kar v resnici izgleda kot enakopravno in po bratsko, zato pa naj bo še enakopravno in bratsko, kadar pride gruba uda. Mi smatramo, da je nesreča, če človek zgubi tako važen ud, kakor je roka ali noga in to — velika nesreča, posebno še za delavca, pa naj bo potem valed boleznim ali ponesrečen. Delati pri tem razliko, torej ni pravilno in ne bratsko.

4. Če nastane primanjkljaj v poškodninskem skladu, se bo moral sopis raspisati izredni assement, in raspisal se ne bo samo na nekatere, temveč na vse brate in sestre enakomerno. In mi smo prepričani, da se ne bo nikdo branil plačati, kajti vsi člani smatramo, da je ta sklad neobhodno potreben pri naši organizaciji in da ga je treba vzdržati v dobrem stanju. Vsak pa tudi pričakuje, da bo v slučaju, da ga zadene taka nesreča oziroma, če zgubi roko ali nogo na kakršniboli način, deležen te podpore.

Apeliramo na vsa društva S. N. P. J., da o tem razpravljajo na svojih sejah in da podprejo našo inicijativo v dovoljenem številu, da bo šla lahko na splošno glasovanje.

Društvo "Ovčica naprednosti", štev. 233 S. N. P. J., Kokomo, Ind., dne 9. aprila 1922.

Frank Stular, tajnik.
Ignac Uršič, predsed.
Anton Medved, drag.

Ta inicijativa je bila predložena seji glavnega izvrševalnega odbora SNPJ, katere se je vršila dne 17. aprila t. l. in katere je pronašla, da je društvo postopalo v smislu pravil in da predlog soglasa s načelno izjavo in pravili SNPJ, zato gre sedaj na javno razpravo.

V teku devetdeset dni od današnjega datuma mora predlog podpirati toliko društev, da skupno reprezentirajo najmanj dvajset odstotkov vsakega članstva jednote, ker sicer ne more iti na splošno glasovanje.

Vaško društvo, ki podpira predlog, mora sam glasovati s najmanj dvajsetjinsko večino na seji navzočih članov. To je treba naznaniti gl. tajniku do dne 22. avgusta t. l.

Javna razprava je dovoljena devetdeset dni in o tem predlogu mora prenehati tudi s 22. avgustom t. l.

Matthew J. Turk, gl. tajnik.

Dnevna "Prosveta" prinaša dolgo in zelo zanimivo razpravo "Razvoj verske". Naročite se na dnevnik "Prosveta", ako se niste naročili.

JUG.

HISTORIČEN ROMAN.

Spisal Prokop Ochocholski.

Poslovenil H. V.

(Dalje.)

In sultan se je nagnil pred vezirjem, ki je z navdušenjem poslušal njegov govor. Bile so to besede, kakor nihče ni bil iz Bajazetovih ust; in tudi njegovo vedenje je bilo nezastisljivo, tako, da se je mogel Mehmed po pravici ščuvati; toda ob enem mu bilo biti prepričan, kako veliko uslugi je storil padlišah s tem, da je osredotočil njegove čete, okoli glavnega mesta v turški Aziji, razkošna, da čarobne prestolnice sultanov, okoli Bruse.

"Da," je govoril Bajazet še zapuščeno, "prav si storil, ti trdni stebel moje države, ti si bdel nad mojim spaneem. Toda, čemu se obotavljaš ti bolgarski psi," je vprašal nasenkrat zopet sultan, ta zaničevalec podjarmljenih krščanskih narodov, "ali so tudi oni še na pohodu? In kaj Stefan srbski, katerega trpim radi njegove sestre? Naj ne greši na račun moje ljubene do te sestre!" je dostavil grozeče, ne da bi bil pričakoval odgovora vezirjevega.

"Stefan Lazarevič je pokoren tvojim ukazom; vsemozni gospod," je raket vezir, "in predno solnce drugič ugasne na obzorju, bo stal s vsemi svojimi bojovníki tebi na razpolago, jasni gospod, da te z Bolgari in Grki spremlja na bregove Azije."

"Resnično?" je vprašal sultan, kakor bi ne verjel svojem ušluhu. "Bismillah! torej je vreden, da ga vnaprejem, kakor vsaka sultana?"

"Da, gotovo," je pritrdil Mehmed, "kajti ne smem tajiti pred svojim gospodom, da je samo on vzrok, da Srbija ni do sedaj dvignila vojake proti Alkoranu."

"Naj le poskusi," je zavpil sultan, "v pulčavo spremembo to deželo gaurav, da ne bo celo večnost čuti človeškega glasu po vsaj njeni dolžini in širjavi."

"O tem se ne da dvomiti," je menil vezir, "toda pomni, moj gospod, da nas vsa tvoja država ni veljala toliko črtev, kakor edina zmaga na Kosovu! Se naša takva zmaga in tvoja država vsa valed notranje izmognosti."

Sultan ni odgovoril in je povsli glavo.

"In razven tega," je govoril previdni vezir dalje, "bi te v sedanjem trenutku ustaja Srbov ne samo oropala najboljših bojovníkov v boju proti Timuru, marveč — umolnil je in si ni upal naprej govoriti."

"Toda ti si dejal, da je Lazarevič s svojimi bojovníki na pohodu nam v pomoč!" je vprašal sultan, ki ni hotel do konca poslušati vezirjevega mnenja.

"Tako sem dejal in tako je," je odgovoril le ta, "in dobro bo, če mu bomo mazali s medom okoli ust, gospod moj; vkročen bo s tem tudi njegov narod, kakor medved pri čebelnjaku."

"Podle duše naj se prilizujejo tam, kjer sovraži," je rekel sultan zavišeno; "meni ne pristaja, da bi se pretvarjanjem zakrival svoje mnenje; nisem rob, Mehmed, da bi se prilizevanjem skril svoja čustva; tako hočem in tako se mora zgoditi. Toda jaz priznam knezu Lazareviču," je nadaljeval, "radi tega, in zato, ker bi rabil njegovo pomoč, ga vnaprejem kakor svojega brata; kajti še sedaj ljubim njegovo sestro z vne mo prve gorečnosti; ona edina skriva duha v krasnem telesu. Z drugimi se igram, ljubim pa samo njo," je govoril sultan z vedno večjo vne mo, "in ne zahtevam za se druge nagrade pri vstopu v raj za vse zmage in širjenje prokove vere nego da mi ona tudi tamkaj v edenu kakor huri stopi nasproti." Umolnil je za trenutek, vesele se v mislih svoje ljubene do krasne, duhovitke carke hčere. "Radi tega prenašam tudi vse, kar je njej ljubo; Stefan Srbski bo stal ob moji desnici pred mojimi lastnimi sinovi. In razven tega," je govoril premišljeno dalje, "čislam tudi srbske bojovníke; resnično so vredni, da bojujejo ob boku janičarjev, mojih mladih junakov. V dokaz naj ti služi, da sem milostno vprejel onega upornega vojvode, ki se jedini s svojimi pobratimi v hribih in gozdovih Srbije upiral volji svojega kneza in moji moči. Pomam oha še od davno, Mehmed! To sta moja hrabrih ari in nevpogljiv voje. Več, da jaz se ne prilizujem, toda resnice tudi nikoli ne lajam radi tega tudi priznam,

da mi je ljubše, če sta ta dva moža z nami, nego da bi bila priti nam. Radi tega sem skušal pritezati ga na se, dodelivši mu najčastnejšo službo; da je v zaščito moji priti, sultanici materi, hčeri njegovega carja, junaškega Lazarja; in menim, da sem tako prav storil!" Vezir ni odgovoril. V zadregi je xri predse, dajajoč s tem očitno na zmanje, da ne soglasa s svojim mogočnim gospodom, da pa se obenem tudi boji, izreči svoje mnenje.

"Kaj premišljaš?" je vprašal sultan, opazivši vezirjevo zadrego, "govori jasno in brez obotavljanja; kaj je tvoj padlišah tvoj prijatelj, Mehmed! Povej, ali se ne strinjaš s mojim mnenjem?"

Vezir, kateremu se je poznalo, da zelo važno premišlja o nečem, je sedaj sam sebi priklimal z glavo, kakor da je zaključil svoj namen, in je, obrnivši se k sultanu, rekel pokorno:

"Tudi jaz sem prepričan o hrabrosti in nevpogljivosti obeh vojvod, jasni moj gospod! Toda, ali si ti prepričan o njihovi svetlosti?" je vprašal na lahko, da si dosti trdno.

"Sem!" je odgovoril Bajazet zvišeno.

"Naj mi ne preneha svetiti solnce tvoje milosti," je govoril vezir dalje, položivši roki na prsi in potem na glavo in globoko kljunajoč se — "če svoje vprašanje pomenim pravzaprav spopolnim."

"Govori!" je zapovedal sultan kratko.

"Ali je moj zvišeni gospod prepričan, da nista iz nikakih drugih vzrokov nego iz naklonjenosti do tvoje zvišene osebe, oba vojvode opustila svoj upor, in ravno sedaj, ko je njih upor prejel, nego kedaj drugič, moral ostati brez karni. Jaz se vprašujem: zakaj sta se ravno sedaj zatekla v senco tvoje visoke porte, proseč milosti in ponujajoč svojo službo?"

"Kako vprašanje je to!" je očitil sultan.

"Naj me dobro razume moj svetli gospod, katerega modrost napolnjuje vest z občudovanjem," je rekel vezir naglo, da prehitel kako morebitno nesporazumevanje, "ne govorim o knezu Stefanu, niti o njegovih srbskih bojovníkih, govorim samo o dveh upornih vojvodah, o Ivanu Komaniču in Milanu Topličaninu, katerih slednji se niti še pokazal ni pred solnčnim bleaskom tvojih očl," je pristavil premeten vezir.

Bajazet se je vidno zdrnil radi vezirjevih besed; njegovo lice je potemnelo, s nemirnim očesom je xri okoli sebe; videlo se je, da ne more najti odgovora, ki bi njemu samemu zadostoval.

Lahen ropot se je oglasil za stranskimi vrati, ki so bila ozka in nizka, da se jih je opazalo, šele po pozornem opazovanju dvorane. Očitno se služila za privaten vhod, in kdor je hotel skozi nje, je moral dobro poznati padlišahov se-rail, in je moral imeti pravico, hoditi po tajnih hodnikih, neprestopnih vsakomur, izveniš sultana in njegovih evnuhov.

Bajazet je butnil z nogo ob tla in se valed ropota nestrno obrčal stranskim vratom: "Kdo se drme, valjevati se k meni brez vabila?" je vskliknil jezo. "Bismillah! trpko poplača svojo predrznost."

Da si je svojo grožnjo spregovoril tako glasno, da je moral stišati tudi oni, ki je za vratmi ropotal, so se vrata vendar le odprla, in skozi nje je vstopila v dvorano ženska postava; morala se je pri-pogniti pri svojem vstopu, sedaj pa se je vzravnila, in njena visoka postava se je počasi pomaknila par kozakov naprej.

Bila je to impozantna postava, gibnih udov in tako sorazmernih, da je izgledala vsaka njena kretnja kakor nežna kretnja v pleau. Z razkošjem je podivalo na njej oko, če je stala; z navdušenjem, če se je premikala. Okoli njenega telesa je valovita dragocena halja in ker je bila popolnoma zakrita s gostim pajčolanom, ni nudila v občudovanje krasot svojega lica; samo njene oči so bliskale skozi pajčolan, kakor lakre iz žarečega ognja v nočni tmini, dajajoč s tem svojim prodirljivom svitom na znanje, da so sreale strastne duše, pohotnih pošeljenj.

"Slišala sem tvojo grožnjo, sultan!" je začela govoriti in njen glas, da si se je tresel valed notranjega nemira, je zvenel po dvorani kakor treset srebrnih zvonov, tako, da je sultan v prijetnem razpoloženju nagnil glavo naprej, a vezir Mehmed se je zdrnil ter je v navdušenju xri v višavo, kakor bi se ob teh glasovih odpirala pred njim veča edena. Vile temu svojem navdušenju pa si je ohre-

nil toliko, razsodnosti, da ni obrnil svetokrunsko svojih oči na eno izmed žena sultan in to celo v njegovi navzočnosti.

"Slišala sem jo, gospod moj!" je govorila krasotica, "in drage volje se pokorim tvojemu izreku, ko bo obvarovana čast tvojega lešišča, padlišah!"

Vezir se je nasmehnil, kakor v sporazumljenju. Bajazet pa se je zdrnil in je naglo skočil naprej, potem pa se je ustavil ter rekel z nasmehom: "Ah da, manemarjal sem te nekaj časa, Irena! Vem to, vem in sam si se pripljenam krivdo. Še bolj pa sem zanesmaril — sebe, gosudarika! Samo potrpi, vse se popravi in preženem tvojo ljubosumnost; v tvojem objemu ti bom zopet pripovedal o svoji ljubezni, kakor tedaj, ko si bila prvič gripeljans iz Bizanca (Carigrad) za moje ženo v moj serail, in sam jaz, očaran od tvojega razkošja, tebe, sestričino cesarja Manuela, imenoval za svojo drugo ženo, takoj prvo za Milevo srbsko."

Te skoro porogljivo izgovorjene besede so se kakor trn globoko zarile v srce strastne gospe, ki pa ni z nikako kretljivo izdala, da se čuti razčlenjeno. Samo njeno oko je vzplamtelo še strastneje, da so njeni udi za trenutek vstrepetali v jeni, ki je divjala v njeni notranjosti: "Ti si gospod nad življenjem in smrtjo," je dejala zopet mirno, toda nekoliko rezkeje je zvenel njen glas. "Gospod tudi nad svojimi dejanji, in proti tebi in tvoji mogočnosti greš, kdor te hoče zalestovati v tvojih dejanjih ali besedah; ne drznem se misliti na se, kadar gre za tvojo čast; jaz sem se do sedaj zadovoljevala s ostanki tvoje ljubezni in zadovoljevala se bom tudi v bodoče, ko mi odvzameš še te; samo za se bom obhalovala to nesrečo; toda tega ne morem gledati, da se mojemu gospodu in sultanu grabi čast lešišča, čast njegovega harema."

"Bismillah!" je zakričal sultan divje, "žena, ti noriš! kdo bi se drnil kaj takega?"

"Prva tvoja žena, Mileva srbska," je odgovorila Irena pogumno, in zdelo se je, kakor bi se lahko nasmeh sibal v njenem glasu. Mehmed — vezir sam prestrašen po teh besedah, je upri svojo pogled na sultana, ki je, kakor bi ga bila gromovita strela omamila, obstal z napoli odprtimi usti, izbeležilnimi očmi; njegovo šelo in lice sta se mu zalivala z vedno temnejšo rdečico do po vsem temno rdečih barva. Očitno se mu je va kri valila proti močlanom in mu je s svojim tokom stisnila prsi, da je težko, skoro krčevito dihal. Stisnil je pesti; in še se je hotel vredi na neprevidno tožiteljico; vezir, prestrašen po tako naglem izbruhu strasti, se je osmelil stopiti bližje: "Jasni gospod!" je prošil prestrašeno —

Irena pa je stala mirno vsprilo izbruha sultanove jeze; in pripravljena na najhujše, je prekršala roki nad prvi in nagnila glavo.

Toda sultan se je zavedel; ogrozmen trud ga je veljalo, vendar se je zavedel.

"Irena!" je spregovoril s hripavim glasom, "pazi, kaj govoriš! Če mi ne podaš jasnih dokazov, umreš strasne smrti zakonolomilke v objemu gadov in modrasov. Prekličl, in potem te samo zavrzem v krdele sadnjih robkinj harema. Tako sem rekel in tako se zgodi pri bradi prorokovi prisegam to in pri grobovih svojih prednikov!"

"Pojdi na vrt seraila, nesrečni sultan!" je odgovorila Irena pokorno, toda pogumno, "in v kloku pri labodjem jezeru najdeš sedaj svojo prvo ženo, Milevo srbsko, s Milanom Topličaninom, ki jo je ljubil prej, nego ti."

Bajazet se je opotekel vznak, in je, zakrivil si obraz z dlanimi, zdihoval globoko in bolestno; odkrivil si potem lice, je žalostno pogledal vezira.

"Mehmed!" je dejal trpko, "to je strašen odgovor na tvoje vprašanje! In jaz sem jo tako ljubil!" sklonil je glavo in solza je blestela v njegovem očesu, da so obrvi kar vstrepetale nad tem od prvih let mladosti neponavljanim prizorom; a pomeje je morda samo takrat, kadar ni mogel, zbežan od strasti, doseči zaželjenega cilja, kakor poreden otrok lakal v solzah olajšave svoji jaz.

"Allah!" je vskliknil potem, "kakor velika je bila moja ljubeznost, tako strasno bo moje maščevanje; prepričam se sam in gorje potem onemu, ki me je varal. Ali tebi, Irena, ali pa njej," in še je odhitel skozi stranska vrata iz dvorane, pustivši v svoji zmedenosti svojo ženo Ireno samo s vezirjem.

Ko so njegovi koraki po hodniku vtihtili, je Irena povzdignila

glavo in se, odgrnivši pajčolan s lica, akodoželjno smehljala, potem je obrnila svoje odkrite lice k vezirju in je precej časa malčezrla nanj.

Bilo je to krasno lice, pravilnih potez, da se je človek, ki je zri vanje, komaj ubranil nagobu, da bi se vrgel v njen objem in poljubljal krasno lice in lagodne ustnice, ki so slišile razcvitajočemu se rožnemu kelihu; toda to samo tako dolgo, dokler se ni nasitila strast na norost, kajti nekaj demoničnega je žarelo v njenem očesu, je ležalo v izrazu njenega lica, kar je zopet odvrčalo od nje. Človek je moral nehoti občudovati njeno krasoto in se je klanjati, toda tji-biti jo . . . ?!

Vezir se je z navdušenjem vtopil v krasoto, ki se mu je tako nalezlo nudila v občudovanje.

"Irena!" je vskliknil opojen.

Ta je saupno stegnila desnico proti njemu, in Mehmed se ni mogel vstavljati temu čaru; prijel je ponujano njo roko, padel je na kolena pred ženo, krasno in zapeljivo, in on, suženj sultanov, je stiskal roko njegove žene k svojem ušlu, k svojim ustnam. Ona se ni branila, mirno je trpela ta izraz goreče strasti od služabnika svojega moža in svojega gospoda; da, cele smehljala se je; toda dobro je, da Mehmed ne vidi tega smehljaja, sicer bi se bil preplasil in leden hlad bi bil pretresel njegov drob.

"Zveči se z menoj v njeno uničenje, Mehmed!" je govorila medtem, "in nagrada ti ne izostane!"

"Jaz sem bil poslušen tvojemu naglaju, gosudarika," je odgovoril ta, "in proti svojemu prepričanju sem vrgel nesaupnost v prvi svojega padlišaha. Kaj hočeš še več, moja huri?"

"Radi tega sem ti tudi naklonila skahalo za to uslugi," je rekla Irena, izmaknivši svojo roko iz njegove in zakrivilj zopet svoje lice s pajčolanom; "ostalo pa sam izvršila jaz sama," je dostavila.

In še par trenutkov je Mehmed klečal s povečeno glavo, kakor bi bil pijan; potem se je dvignil in je xri topo predse. Izraz goreče strasti se je počasi umaknil z njegovega lica izrazu njegove hladne razsodnosti.

"Ali si pa tudi prepričana o svojem izreku, gosudarika?" je vprašal nasenkrat previdni vezir.

"Sem!" je odgovorila Irena trdno, "kar zvišče ni zamogla, je dokazala ljubosumnost otroka. Ah! Manuel je sin bizantinskih cesarjev, katerih srce in rasum dozevata predčasno; neznanje dete je dokazalo to, za kar sem se že dosedaj brezuspešno trudila, in pri porodu jutra ne zagledam več svoje nasprotnice v haremu sultana!" je govorila zmagovalno in je lahni stopinj odhajala iz dvorane.

Da, seveda! to je bila noč juga, ki je počivala nad Drinopoljem, nad serailom padlišah, nad vrtni seraila s njihovimi kioski, vodometi in umetnimi jezerci; noč krasna in čista, ko na temno-modrem svodu gori nepregledna množica nebesnih luči, ko vetrovi, plavajoči tiho po zraku, dihaajo vonjava, a katero so se napojili na svojem potu z ambro rož in jasmina dreves po vikavah in evetja po planjavah; noč čarokrasna in opojna, kakor krasotica, ko je zatisnila svoje oči k počitku. Kdo ne bi zaželel ljubezni v taki noči?

In glej! Tamkaj pri kiosku, postavljenem ob jezeru, je stisnala korake, ki se bližajo proti sebi s dveh strani. Dobro se razločata možan, da-si prežen korak možki in lahni šum ženskih korakov; saj se ne giblje niti valček na vodni gladini, niti list drevesa ne zašumeva v slabotnem dihu vtrre; tako je tiho, tako milo! — Moč, prihajajoči s strani vrtnega obzidja, se je nasenkrat vstavil; brez dvoma je čul lahne korake, ki mu prihajajo nasproti; naglo je stopil potem par korakov naprej, da stopi v senco kioska. In ko je zagledal žensko postavo komaj dvajset korakov oddaljeno bližati se proti njemu, se je ponovno vstavil, nagnil glavo naprej, vzdignil roki ključku kakor k objemu, in: "Mileva!" je vskliknil z glasom, ki se topi v slati in hrepenenju.

Žena je vstrepetala pri zvoku tega glasu, kakor da bi mraz nepečakovano objemal njene ude; z nogo, na pol privzdignjeno v koraku, seje vstavil za trenutek; potem jo je postavila na tla idje stopala naprej s počasnimi trdnimi koraki.

Moč je povsli glavo in spustil privzdignjeni roki:

"Ah, pozabil sem," je rekel poluglasno, vendar še dosti zvočno, da je gospa dobro čula vsako be-

sedo, tudi ono bolečino, ki se krasi v glasu. "Žena sultana, mati njegovega otroka, bodočega tlahtelja domovine in Kristove vere, ni več Mileva srbska."

Gospa se stoji ob njegovem boku, desnico polaga na njegovo ramo, z levico odgrinja pajčolan s svojega lica.

"Milane!" ga je ogovorila, zroč mu trdno v obraz, da je v prozornem nočnem mraku moral tudi ogovorjeni opaziti zamikljeno, odsev bolesti, razlit po njem krasnem licu. "Prišel si torej; po trinajstih letih se videva zopet, in zopet v takem položaju in času, pod okriljem jasne in krasne noči, kakor vsa se ahajala tam v Pritzenu v vrtnih mojih očeta."

"Se-li spominjaš onih tresetkov, gosudarika?" je vprašal Milan začuden, in ni bilo gotovo, kaj več prevladuje v njem, ali veselje, da gospa še ni pozabila na dobe njih prve, svete ljubezni, ali žalost, da spominja nanje žena sultanova. "Hm! kakaj ravno šele sedaj, po trinajstih letih, misliš nanje?" je vprašal na pol nje, na pol sebe.

"Se-li sedaj, Milane!" je ponovila sultanika vprašanje s lah-nim očitanjem, "toda pustiva to, Prišel si in jaz se ti zahvaljujem; pojdi za menoj in povem ti, zakaj!"

Vrnila se je ter je šla pred njim v senco kioska in v kiosk sam; pustivši vrata odprta je odprla tudi vaa okna, da je mračna luč, ki so jo svezde, goreče na azura svoda, bile na zemljo, prodirala počasi tudi notri.

"Tako!" je dejala, obatavši pri oknu, "sedaj se lahko varno razgovarjava o minulih dobah in s onih, ki nama nastajajo."

"O minulih dobah, praviš?" je dal Milan, "in kakaj o teh? Ali si še videla kedaj, da bi se veda vračala nazaj k svojem izvirku? One dobre slavnosti in blaženosti se pokopane, dobre blaženosti za vedno, dobre slave pa — aj, kdo te va! Bodočnost nam bo govorila o tem; radi tega ne kličiva minulosti presgodaj iz groba; glejva bodočnosti v obraz!"

Moč je gospa priklimala s glavo.

Milan je obmolnil za trenutek; zagledal se je v gospo, stoječo pred njim; bila je ista, a katero se je nekaj milil v ljubavnem aspektu, na katero je xri kakor na svetnico, v katere objemu je upal dobiti nagrado za svoje junaške čine. Da, bila je ista, toda žena drugega, žena premagovalca domovine, ubijalec Kristove vere, za katero je on krvavel s svojim earjem in vojvodo, svojim očetovskim prijateljem, z na veke slavnim Milčem Obličem; zavzdihnil je za se in potem je vprašal sočutno:

"Reci mi Mileva, nekaj miljenka moja, ali si sedaj srečna? Ali si srečna, da si sultanova žena?"

"Srečna?" je ponavljala Mileva zamisljeno, "da, srečna sem v spominih na minolost, srečna v zavesti, da sem ljubila in bila ljubljena od glasovitega junaka, plemenitega moža, iz begar sreč niti leta niso zamogla istisniti spomina name; če enkrat zahvaljujem se ti, Milane, za tvojo hodi!"

"Ti se izogibaš odgovoru," je rekel Milan, jaz sem vprašal: ali si srečna kakor žena sultanovega harema?"

"In čemu to vprašanje?" je vprašala Mileva.

"Odgovori," je silil Milan, "od tvojega odgovora, gospa sultanova, je odvisno, kaj storim."

III.

"Gospa sultanika," je ponavljala Mileva očitaajoče, "da tako me je imenoval pobratim vojvoda Kosančič; seveda on, toda ti, Milane?"

"In kakaj ne jaz? Saj nisi več Mileva, darjeva hči, ki sem je nekaj v svojih očeh povzdigoval kakor svetnico. Sedaj si ena izmed stoterih žena in odalisk harema, žena sultanova!" je dejal, doblim ni mogel zadržati izraz zaničevanja.

Gospa se je vzravnila; stopila je za korak bližje k njemu: "In to ti meni, Milane!" je dejala na pol z nejevoljo, na pol z bolestjo, "ha, tega se nisem nadejala. Jaz sem hotela razgovarjati se z teboj, da si zagotovim pri tebi spomin; kajti nisem po svoji krivdi to, kar sem; toda ti — pa bolj je, da se razideva, da trpko te ure ne izbrže popolnoma minele dobe iz najinega spomina. Bodi s Bogom, vojvoda Topličanin!"

Odstopila je nazaj proti oknu in v mežlenem svitu zvezd je bilo videti, kako blesti solza na nem licu; hitro pa je tega svede-

